

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Fframwaith ar Gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru

Mai 2017

Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru

- Cynulleidfa:** Mae'r ddogfen hon yn berthnasol i bawb sy'n ymwneud â darparu gwasanaethau i wella iechyd a lles plant a phobl ifanc oedran ysgol a hefyd i rieni / gofalwyr.
- Cynnwys:** Mae'r ddogfen ddiwygiedig yn rhoi fframwaith ar gyfer gwasanaeth nyrsio mewn ysgolion yn y dyfodol sy'n cwmpasu pob plentyn a pherson ifanc oedran ysgol mewn lleoliadau ysgol gynradd ac uwchradd prif ffrwd yng Nghymru.
- Mae'n adeiladu ar 'Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru' 2009 a ganolbwyntiodd ar ymrwymiad Llywodraeth Cymru (Cymru'n Un 2007)
- Byddwn yn darparu o leiaf un nyrs deulu i bob ysgol uwchradd erbyn diwedd tymor y Cynulliad.*
- Mae'r fframwaith yn gwella'r gwasanaeth nyrsio presennol mewn ysgolion ymhellach ac mae'n anelu at roi darpariaeth iechyd ddi-dor o'r blynyddoedd cynnar hyd at oedolion.
- Camau Gweithredu Gofynnol:** Nodir nifer o gamau gweithredu drwy'r ddogfen gyfan a chânt eu cydlynu gan Lywodraeth Cymru.

Y Fframwaith Diwygiedig ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru

Cynnwys

Rhagair

- 1. Cyflwyniad**
- 2. Cefndir**
- 3. Gweledigaeth ar nyrsio mewn ysgolion yng Nghymru**
- 4. Beth mae plant a phobl ifanc am ei gael gan nyrsys ysgol**
Ymatebion o arolwg Gymru gyfan o blant a phobl ifanc (2016)
- 5. Swyddogaethau allweddol y rôl**
  - a) Ysgolion Cynradd**
    - Cyffredinol
    - Ychwanegol
    - Dwys
  - b) Ysgolion Uwchradd**
    - Cyffredinol
    - Ychwanegol
    - Dwys
- 6. Gweithio mewn Partneriaeth**
  - Rhwydwaith Ysgolion Iach Cymru
  - Gwasanaethau iechyd y cyhoedd
- 7. Rôl nyrsys ysgol o fewn lleoliad ysgolion arbennig**
- 8. Y Gweithlu**
  - Addysg a hyfforddiant
  - Cymysgedd o sgiliau
  - Strwythur arwain
- 9. Argymhellion – nyrsio mewn ysgolion yn unol â chysyniad darbodus**
- 10. Cyfeiriadau**

11. Atodiadau: Safonau Cymru Gyfan ar gyfer Gwasanaethau Nyrsio mewn Ysgolion y GIG

- Diogelu
- Hyrwyddo lles emosiynol a diwallu anghenion iechyd meddwl plant oedran ysgol
- Safonau imiwneiddio ar gyfer plant oedran ysgol yng Nghymru
- Safonau ar gyfer gweithredu rhaglen mesur plant Cymru

1. Cyflwyniad

Mae'r ddogfen hon yn nodi fframwaith Llywodraeth Cymru ar gyfer gwasanaeth nyrsio mewn ysgolion i blant a phobl ifanc sy'n ddiogel, yn hygyrch ac o safon uchel. Mae'n rhoi estyniad i'r ddogfen flaenorol, 'Fframwaith ar gyfer Gwasanaethau Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru' (Llywodraeth Cynulliad Cymru, 2009) gan adeiladu ar y fframwaith ac ymgorffori ethos Rhaglen Plant Iach Cymru, Adeiladu Dyfodol Mwy Disglair: Cynllun Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant (2013), Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, Astudiaeth Profiadau Niweidiol mewn Plentynod Cymru (2015) ac egwyddorion gofal iechyd darbodus. Yn yr hinsawdd sydd ohoni o ran newidiadau cyffrous sy'n ymateb i anghenion plant, mae'r fframwaith yn anelu at adeiladu'n rhagweithiol ar y gwasanaeth nyrsio presennol mewn ysgolion ac ymestyn arfer da i bob plentyn a pherson ifanc oedran ysgol yng Nghymru.

Mae gan nyrsys ysgol rôl ddynodedig sy'n gwneud cyfraniad allweddol i ddatblygiad plentyn ystod y blynyddoedd cynnar sy'n targedu anghenion iechyd ac emosiynol plant a phobl ifanc oedran ysgol. Mae nyrsys ysgol fel Nyrsys Iechyd y Cyhoedd Cymunedol Arbenigol (Nyrsio mewn Ysgolion) (SCPHN SN) graddedig yn gymwysedig i ddarparu gwasanaethau iechyd y cyhoedd cyfannol ac unigol ar lefel gymunedol ac ar lefel y boblogaeth. Er eu bod yn gwneud cyfraniad sylweddol i wella iechyd drwy atal ac ymyrryd yn gynnar, mae rhaglenni cenedlaethol gan gynnwys imiwneiddio a'r Rhaglen Mesur Plant a gyflwynwyd ers y ddogfen wreiddiol 'Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru' (Llywodraeth Cynulliad Cymru, 2009) wedi gofyn am adnoddau staffio sylweddol i'w cyflawni. Mae hyn wedi cael cryn effaith ar yr amser sydd ar gael i nyrsys ysgol ymgymryd â'u rôl ehangach ym maes iechyd y cyhoedd.

Mae'r ddogfen hon hefyd yn egluro rôl greiddiol y gwasanaeth nyrsio mewn ysgolion, yn seiliedig ar gategoriau Rhaglen Mesur Plant Cymru (0-7) (Llywodraeth Cymru, 2016), sef darpariaeth Cyffredinol, Ychwanegol a Dwys (adran 5: Elfennau Allweddol y rôl). Mae'r ddogfen hon yn cynnig strwythur er mwyn sicrhau cynaliadwyedd darpariaeth nyrsio mewn ysgolion yn y dyfodol, megis estyn Rhaglen Plant Iach Cymru i blant 7 oed ymlaen, gyda'r nod o wireddu'r weledigaeth i blant a phobl ifanc oedran ysgol yng Nghymru yn cael y dechrau gorau mewn bywyd (Adeiladu dyfodol mwy disglair 2013). Yr athroniaeth gyffredinol yn y ddogfen ddiwygiedig hon yw ailddatgan y disgwyliad er mwyn sicrhau y bydd gan bob ysgol uwchradd brif ffrwd a'i chlwestwr o ysgolion cynradd partner wasanaeth nyrsio SCPNHN (SN) unigryw a enwyd yn yr ysgol yn seiliedig ar lefel anghenion, a thîm sydd â chymysgedd perthnasol o sgiliau, a gyflogir gan y GIG drwy gydol y flwyddyn. Bydd y nyrs ysgol yn cynllunio, yn cydlynu, yn cyflwyno ac yn gwerthuso ymyriadau iechyd priodol a rhaglenni iechyd y cyhoedd i bob plentyn a pherson ifanc oedran ysgol yng Nghymru.

2. Cefndir

Yn 2007 ymrwymodd Llywodraeth Cynulliad Cymru i ddarparu o leiaf un nyrs ysgol gofrestredig fesul ysgol uwchradd brif ffrwd erbyn diwedd tymor y Cynulliad. Ar ôl etholiadau mis Mai 2011, ailgadarnhaodd Llywodraeth newydd Cymru yr ymrwymiad hwn a amlinellwyd ym Manifiesto Llafur Cymru 2011 *Sefyll Cornel Cymru* a nododd y byddai; “*Parhau gyda’n rhaglen o nyrs ar gyfer pob ysgol uwchradd yng Nghymru i helpu i fynd i’r afael ag anghenion iechyd, emosiynol a chymdeithasol pobl ifanc a hyrwyddo ymddygiad iach.*” Ar ôl ymgynghoriadau cychwynnol wrth ddatblygu ‘Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth nyrsio mewn Ysgolion i Gymru’ 2009, fe’i hehangwyd i gynnwys grwpiau clwstwr ysgolion cynradd.

Yn 2009, cyhoeddodd Llywodraeth Cynulliad Cymru ‘Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru’, a amlinellodd safonau cyffredinol ar gyfer nyrsio mewn ysgolion. Canolbwyntiodd y cyhoeddiad ar yr angen i sicrhau bod nifer briodol o nyrsys ysgol yn cael eu penodi gan bob bwrdd iechyd. O ran tystiolaeth, polisïau a deddfwriaeth bresennol mae’n bryd bellach ailystyried y ddogfen hon a sicrhau bod y fframwaith yn diwallu anghenion presennol y boblogaeth ac yn gwneud cyfraniad cadarnhaol tuag at iechyd a lles plant a phobl ifanc oedran ysgol yng Nghymru.

Rhoddodd Astudiaeth Profiadau Niweidiol mewn Plentyndod Cymru (2015), dystiolaeth y gall ein profiadau yn ystod plentyndod effeithio ar iechyd drwy gydol oes. Mae plant sy’n cael plentyndod llawn straen o ansawdd gwael yn fwy tebygol o fabwysiadu ymddygiadau sy’n niweidiol i’w hiechyd yn ystod glaslencyndod a allant ynddynt hwy eu hunain arwain at salwch iechyd meddwl a chlefydau megis canser, clefyd y galon a diabetes yn ddiweddarach mewn bywyd. Nid dim ond achos pryder o ran iechyd y mae Profiadau Niweidiol mewn Plentyndod. Mae Profiadau Niweidiol mewn Plentyndod yn golygu bod unigolion yn fwy tebygol o gyflawni’n wael yn yr ysgol, yn fwy tebygol o droseddu ac yn llai tebygol o fod yn aelod cynhyrchol o gymdeithas yn y pen draw.

Nod Deddf Llesiant Cenedlaethau’r Dyfodol (Cymru) (2015) yw gwella llesiant cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, a sicrhau iechyd a llesiant cenedlaethau’r dyfodol ar yr un pryd. Mae’r Ddeddf wedi gosod saith nod llesiant, gan gynnwys Cymru iachach, Cymru fwy cydnherth a Chymru fwy cyfartal. Mae’r darn arloesol hwn o ddeddfwriaeth yn rhoi cyfle i leihau profiadau niweidiol mewn plentyndod ledled Cymru drwy ymdrechion i gyflawni ei nodau mewn cyrff iechyd, gofal cymdeithasol, addysg a chyrrff cyhoeddus eraill.

Ychwanegwyd at yr uchelgais hon i sicrhau bod cenedlaethau’r dyfodol yn cael y dechrau gorau mewn bywyd gan argymhellion *Dyfodol Llwyddiannus: Adolygiad Annibynnol o’r Cwricwlwm a’r Trefniadau Asesu yng Nghymru* gan yr Athro Graham Donaldson. Mae’r adolygiad hwn yn argymhell y dylai’r cwricwlwm cenedlaethol newydd yng Nghymru gynnwys ‘chwe maes dysgu a phrofiad: Y celfyddydau mynegiannol; iechyd a lles; Dyniaethau; Iaith,

Fframwaith ar Gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru Tudalen 5

llythrennedd a chyfathrebu; Mathemateg a rhifedd; a Gwyddoniaeth a thechnoleg.' Mae hefyd yn nodi 'pwysigrwydd allweddol ysgolion wrth sicrhau lles a llwyddiant pob plentyn a pherson ifanc yng Nghymru, a'r wlad gyfan, yn y dyfodol.'

Plant a phobl ifanc

Mae dyheadau am Gymru iachach yn cynnwys creu cymdeithas lle y sicrhau y lles corfforol a meddyliol gorau i bobl o ddechrau eu bywyd a lle mae dewisiadau ac ymddygiadau sy'n fuddiol i ganlyniadau iechyd yn y dyfodol yn cael eu deall a'u cefnogi. Mae Adeiladu Dyfodol Mwy Disglair: Cynllun Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant 2013-2023 a Rhaglen Plant Iach Cymru yn nodi'r fframwaith polisi a chynllun i gefnogi teuluoedd. Mae'r dogfennau yn nodi bod angen sicrhau bod plant yn cyflawni eu potensial o ran iechyd a datblygiad ac yn anelu at wella cydnerthedd teuluoedd. Bydd atal profiadau niweidiol mewn plentynod a meithrin cydnerthedd ymhlith plant yn helpu'n uniongyrchol i gyflawni'r nod hwn. Mae Cymru fwy cyfartal yn rhagweld cymdeithas sy'n galluogi pobl i gyflawni eu potensial, gan leihau anghydraddoldeb a rhoi mwy o werth ar amrywiaeth.

Mae gwaith ymchwil gan y Coleg Nyrsio Brenhinol (CNB: 2005, 2009) wedi nodi, er gwaethaf rhywfaint o fuddsoddiad, gyda blaenoriaethau croes a mwy o faterion megis diogelu, mae'r gweithlu nyrsio mewn ysgolion o dan bwysau, gan ei atal rhag cynnal gweithgareddau sy'n hybu iechyd.

Wrth ymgynghori â rhanddeiliaid ar gyfer y ddogfen hon a chanfod beth yw'r darlun yng Nghymru, cynhaliwyd nifer o seminarau consensws (2016), a oedd yn cynnwys nyrsys ysgol o bob Bwrdd Iechyd yng Nghymru, er mwyn trafod y galwadau croes ar eu hamser a'r defnydd darbodus o'u sgiliau a'u harbenigedd. Nod y digwyddiadau oedd sicrhau bod gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion ledled Cymru, yn diwallu anghenion yn effeithiol a bodloni hawliau plant a phobl ifanc yn unol â Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (1989) (CCUHP) a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) (Llywodraeth Cymru, 2015). Nododd canlyniadau'r drafodaeth fod yn rhaid rhoi ffocws newydd i waith nyrsys ysgol er mwyn sicrhau bod y rôl mor effeithiol â phosibl i wella iechyd a lles cenedlaethau'r dyfodol.

3. Gweledigaeth ar gyfer gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion yng Nghymru

Caiff y Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion ei gyflwyno drwy ddull sy'n seiliedig ar hawliau sy'n cydymffurfio â CCUHP (1989)

Mae iechyd a lles ein plant a'n pobl ifanc yn bwysig. Mae ganddynt yr hawl i fod yn ddiogel, yn iach ac yn barod ar gyfer byd oedolion. Mae plant hapus ac iach yn cyflawni mwy, yn gwireddu eu llawn botensial ac yn tyfu i fyny i fod yn oedolion hapus ac iach.

Mae gwasanaeth nyrsio effeithiol mewn ysgolion yn sicrhau'r cydnerthedd gorau posibl ymhlith plant a phobl ifanc ac yn eu grymuso i wneud dewisiadau hyddysg drwy wasanaeth sydd wedi'i arwain gan angen, sy'n ymatebol, yn weladwy, yn hygyrch ac yn gyfrinachol. Mae'n rhagweithiol o ran ymyriadau cynnar a chyingor pan fo'i angen ac mae plant a phobl ifanc yn ymddiried ynddo ac yn ei werthfawrogi.

Bydd pob ysgol yn cydnabod y nyrs ysgol fel partner gwerthfawr o ran sicrhau ysgol hapus ac iach ac yn cydweithredu'n ymarferol i sicrhau'r canlyniad hwn.

Mewn partneriaeth, bydd yr ysgol a gwasanaeth nyrsio'r ysgol yn anelu at ymateb i'r heriau a'r cyfleoedd sy'n deillio o hinsawdd iechyd a chymdeithasol sy'n newid o hyd lle mae plant a phobl ifanc yn tyfu ac yn datblygu er mwyn sicrhau gwasanaeth teg a chyfartal ledled Cymru.

4. Beth mae plant a phobl ifanc am ei gael gan nyrsys ysgol

Mae Confensiwn y CU ar Hawliau'r Plentyn a fabwysiadwyd gan Lywodraeth Cymru ac a atgyfnerthwyd gan Fesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (2011) yn nodi'r hawl bod plant a phobl ifanc yn cael eu cynnwys er mwyn mynegi barn am benderfyniadau sy'n effeithio arnynt. Gan gadw hyn mewn cof comisiynodd y Prif Swyddog Nyrsio waith ymchwil (Ebrill 2016) i ymgynghori â phlant a phobl ifanc yng Nghymru er mwyn llywio'r broses o ddatblygu gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion ledled Cymru.

Gan ddefnyddio dulliau ansoddol yn bennaf, ystyriodd y gwaith ymchwil brofiadau plant gyda'r nyrs ysgol, eu syniadau am y rôl a sut y gellid ei gwella i ddiwallu eu hanghenion yn well. At hynny, gofynnwyd i sampl fach o athrawon a nyrsys ysgol hefyd am eu barn ynglŷn â'r ffordd y gellid gwella'r gwasanaeth.

Nod y gwaith ymchwil oedd:

- Deall profiadau plant a phobl ifanc o'r gwasanaeth nyrsio presennol mewn ysgolion.
- Canfod beth yw barn plant a phobl ifanc ynglŷn â sut y gallai nyrsys ysgol ehangu eu rôl yn unol â dull o ymdrin ag iechyd y cyhoedd ar sail system.
- Canfod beth yw barn plant a phobl ifanc ynglŷn â'r blaenoriaethau ar gyfer gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion.
- Deall unrhyw rwystrau a allai fodoli sy'n atal plant a phobl ifanc rhag defnyddio'r gwasanaeth nyrsio yn eu hysgol.
- Gwrando ar farn pobl ifanc ynglŷn â sut y gall y gwasanaeth nyrsio mewn ysgolion fod yn fwy ystyriol o blant a phobl ifanc.
- Cynnwys barn nyrsys ysgol a staff addysgu.

Cynhaliwyd grwpiau ffocws gyda phlant a phobl ifanc yn eu hysgolion cynradd ac uwchradd ledled Cymru – gan gynnwys un ysgol cyfrwng Cymraeg a dwy ysgol ffydd. Roedd pob grŵp yn cynnwys plant o'r un rhyw yn unig, gyda hyd at chwech o blant yn y grwpiau mewn ysgolion cynradd a hyd at 12 yn y grwpiau mewn ysgolion uwchradd. Ystyriodd y grwpiau y canfyddiadau presennol o'r nyrs ysgol, ynghyd â'u barn ar yr hyn sy'n bwysig iddynt a'r hyn yr hoffent i'r gwasanaeth ei gynnig yn y dyfodol. Hefyd, cynhaliwyd cyfweiliadau â phenaethiaid, dirprwy benaethiaid, athrawon, cydlynwyr ysgolion iach a nyrsys ysgol er mwyn cael eu barn ar eu profiad ar hyn o bryd.

Crynodeb o'r canfyddiadau

- Roedd y mwyafrif llethol o blant a phobl ifanc – beth bynnag fo lefel eu cyswllt, o'r farn bod eu nyrs ysgol yn gyfeillgar ac yn hawdd mynd ati.
- Mae plant a phobl ifanc, athrawon a nyrsys ysgol oll yn cydnabod y cynnydd mewn problemau sy'n gysylltiedig ag iechyd meddwl mewn ysgolion a byddent yn croesawu mwy o fewnbwn mewn perthynas â chymorth rhagweithiol ac ymatebol er mwyn cynnwys ymdrin ag iselder, bwlio, gorbryder a dibyniaethau.
- Mae plant a phobl ifanc am i nyrsys ysgol fod yn fwy gweladwy ac yn haws eu hadnabod ac maent am iddynt roi gwybodaeth ynglŷn â phryd a sut i gysylltu â hwy mewn lleoliad sy'n breifat er mwyn cadw cyfrinachedd.
- Roedd consensws ymhlith y plant a'r bobl ifanc, y nyrsys ysgol a'r athrawon fod y diffyg amser nyrsio yn yr ysgol i dreulio yn yr ysgol yn rhwystr i wella'r gwasanaeth ac ennyn ymddiriedaeth plant a phobl ifanc.

Er i'r arolwg gael ei gynnal gan ddefnyddio sampl gymharol fach o blant oedran ysgol, nododd gwaith ymchwil yn Lloegr ymatebion tebyg - bod nyrsys ysgol yn cael eu gwerthfawrogi'n fawr gan blant, staff addysg a rhieni pan fyddant yn ymwybodol pwy ydynt a beth maent yn ei wneud (CNB, 2009).

5. Swyddogaethau allweddol y rôl

Yn unol â Rhaglen Plant Iach Cymru (2016) yn sail i'r fframwaith hwn mae cysyniad cyffredinolïaeth gynyddol gyda'r elfennau craidd yn cael eu cynnig drwy ddull 'tîm o amgylch y plentyn' ar dair lefel:

- **Cyffredinol – yr isafswm ymyriad craidd a gynigir i bob plentyn oedran ysgol mewn lleoliadau ysgol gynradd ac uwchradd, waeth beth fo'u hangen.**

Mae Nyrs Iechyd y Cyhoedd Cymunedol Arbenigol a nodwyd ar gael i bob plentyn oedran ysgol, person ifanc a'i deulu ac yn yr ysgol y maent yn ei mynychu, er mwyn rhoi cymorth i fynd i'r afael â'r elfennau o'r cwricwlwm cenedlaethol sy'n ymwneud ag iechyd y cyhoedd. Caiff y gwasanaeth ei gyflwyno'n seiliedig ar egwyddor nodi ac asesu angen yn gynnar, gan gynnwys cyflwyno rhaglenni sgrinio, gwyliadwriaeth ac imiwneiddio cenedlaethol yn yr ysgol.

- **Ychwanegol – ymyriadau ychwanegol sy'n seiliedig ar asesu parhaus a dadansoddi cydnerthedd a nodi anghenion ychwanegol.**
Pan nodir bod gan blentyn neu berson ifanc anghenion ychwanegol gellir cynnig asesiad ychwanegol mewn lleoliad priodol. Gellir cynnig rhagor o gymorth a/neu gyfeiriadau at wasanaethau lleol neu arbenigol. Pan gaiff anghenion iechyd y cyhoedd lleol penodol ar lefel poblogaeth yr ysgol eu nodi bydd y nyrs ysgol yn gweithio mewn partneriaeth er mwyn diwallu'r anghenion a hybu iechyd plant a phobl ifanc.
- **Dwys – ymyriadau eraill, ar sail asesu parhaus a dadansoddi anghenion mwy.**
Bydd y nyrs ysgol, wrth ymwneud ag anghenion iechyd plentyn neu berson ifanc, yn gweithio mewn partneriaeth ag asiantaethau eraill a chyfrannu'n briodol i gyflwyno'r cynllun y cytunwyd arno.

a) Gwasanaethau Craidd: Ysgolion Cynradd

Pwysleisiodd y Fframwaith Nyrsys Ysgol (2009) rôl y nyrs ysgol ar gyfer poblogaeth ysgol uwchradd, heb fawr ddim ffocws ar gyflwyno gwasanaeth i blant oedran ysgol gynradd. Mae'r ymgynghoriad â phlant a phobl ifanc wedi rhoi tystiolaeth bod plant ysgol gynradd am gael mynediad at wasanaeth nyrsio yn yr ysgol, a chael cymorth ganddo.

Mae'n dra hysbys bod ymyriadau cynnar ac atal yn allweddol i wella canlyniadau iechyd corfforol, emosiynol a meddyliol (Astudiaeth Profiadau Niweidiol mewn Plentynod Cymru, Iechyd Cyhoeddus Cymru 2015) ac yn unol â Rhaglen Plant Iach Cymru (2016). Bydd darparu gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion i blant oedran ysgol gynradd yn hwyluso fframwaith ymyrryd ac atal sy'n mynd rhagddo ac sy'n cysylltu â'r cyfnod pontio i'r ysgol uwchradd.

Bydd gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion i blant oedran ysgol gynradd yn:

- Darparu gwybodaeth drwy gyfryngau amrywiol, sy'n cynnwys gwybodaeth glir a chyfredol am y Nyrs Iechyd y Cyhoedd Cymunedol Arbenigol a enwyd mewn mannau priodol yn yr ysgol gyda manylion cyswllt er mwyn sicrhau bod staff ysgol, rhieni / gofalmwyr a disgyblion yn cael y wybodaeth sydd ei hangen arnynt i gysylltu â'r nyrs ysgol yn ôl yr angen.
- Sicrhau bod pecyn gwybodaeth am y gwasanaeth nyrsio yn yr ysgol yn cael ei roi i rieni pob disgybl yn y dosbarth derbyn (HCWP, 2016).
- Darparu gwasanaeth eiriolaeth a chymorth i ddisgyblion yn unol â Chod y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth.
- Mabwysiadu dull Gwneud i Bob Cyswllt Gyfrif (MECC) Iechyd Cyhoeddus Cymru o ymdrin â newid ffordd o fyw.
- Cadw cyfrinachedd disgyblion yn unol â chanllawiau Fraser (Swyddfa Gartref 1985) a gweithdrefnau amddiffyn plant Cymru gyfan (AWCPP 2008).
- Cynnig cyngor a chyfeiriadau at gymorth i ddisgybl a'i rieni / gofalmwyr pan fo materion ynglŷn ag iechyd yn codi.

- Gan weithio mewn partneriaeth ag ysgolion bwydo a enwyd, bydd y nyrs ysgol yn mynychu nosweithiau i rieni fel y bo'n briodol er mwyn codi proffil eu rôl, cyflwyno negeseuon iechyd y cyhoedd a chynnig gwybodaeth a chynghor.
- Mynd ati i ymgysylltu â chydweithwyr addysg ac yn benodol y Cydlynnydd Ysgolion Iach er mwyn diwallu anghenion iechyd ar lefel y boblogaeth a nodwyd yn lleol a chefnogi tîm iechyd y cyhoedd lleol a mentrau Iechyd Cyhoeddus Cymru.
- Gweithio mewn partneriaeth i gyflwyno sesiynau ychwanegol yn yr ystafell ddosbarth sy'n ymdrin ag elfennau o'r Cwricwlwm Cenedlaethol sy'n ymwneud ag addysg rhyw a chydberthnasau yn unol â pholisi'r ysgol.
- Gweithio mewn partneriaeth i lunio a chyflwyno sesiynau ychwanegol yn yr ystafell ddosbarth sy'n ymdrin ag elfennau o'r Cwricwlwm Cenedlaethol sy'n ymwneud ag iechyd a lles corfforol, emosiynol a meddyliol.
- Gweithio mewn partneriaeth i gyflwyno sesiynau seiliedig ar dystiolaeth yn yr ystafell ddosbarth sy'n ymdrin ag elfennau o'r Cwricwlwm Cenedlaethol sy'n ymwneud â bwyta'n iach.
- Dylai fod ar gael i aelodau cyngor yr ysgol a sicrhau bod llais disgyblion yn cael ei glywed, yn enwedig o ran mentrau iechyd.
- Gall weithiau fynd i gyfarfodydd y Llywodraethwyr er mwyn sicrhau bod iechyd y gymuned ysgol ar agenda'r Llywodraethwyr a helpu'r corff llywodraethol i ymgysylltu â rôl y nyrs ysgol.
- Dylai fod ar gael i blant a phobl ifanc y tu allan i oriau ysgol a thymor yr ysgol drwy ddarpariaethau y cytunir arnynt yn lleol.
- Gweithio mewn partneriaeth er mwyn rhoi cymorth i ddisgyblion sy'n wynebu unrhyw fath o gyfnod pontio.
- Cydnabod pwysigrwydd cyflwyno gwasanaethau yn Gymraeg i blant a phobl ifanc os mai Cymraeg yw eu hiaith gyntaf, er mwyn sicrhau y darperir y gofal mwyaf effeithiol.
- Cyflwyno Llwybr Golwg Plant Cymru i blant 4-5 oed ar y cyd ag orthoptwyr ac atgyfeirio plant at ofal sylfaenol neu eilaidd fel y bo'n briodol
- Gweithio ar y cyd â'r gwasanaethau Deintyddol Cymunedol ledled Cymru, er mwyn cyflwyno rhaglen genedlaethol Cynllun Gwên (DS2) i blant oedran ysgol gynradd.
- Gweithio gydag Ymwelwyr Iechyd i ddarparu gwasanaeth parhaus. Ar adeg trosglwyddo (a thrwy ddefnyddio'r System Iechyd Plant) bydd gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion yn nodi unrhyw bryderon sy'n deillio o Raglen Plant Iach Cymru, er enghraifft imiwneiddio sydd eto i'w wneud ac unrhyw anghenion datblygu a fydd yn effeithio ar ddysgu plentyn wrth iddo ddechrau yn yr ysgol gynradd.

b) Gwasanaeth Craidd: Fframwaith ysgol uwchradd

Bydd gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion mewn lleoliad ysgol uwchradd yn:

- Darparu gwybodaeth gyfredol, manylion cyswllt clir ac yn cyd-drafod prosesau priodol (e.e. posteri mewn mannau da, gwefan yr ysgol ac ati) er

mwyn sicrhau bod nyrsys ysgol ar gael yn hwylus i ddisgyblion, rhieni / gofawyr a staff yr ysgol er mwyn galluogi cyswllt annibynnol pan fo angen,

- Darparu gwasanaeth eiriolaeth a chymorth i ddisgyblion yn unol â Chod y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth.
- Mabwysiadu dull Gwneud i Bob Cyswllt Gyfrif (MECC) Iechyd Cyhoeddus Cymru o ymdrin â newid ffordd o fyw.
- Cadw cyfrinachedd disgyblion yn unol â chanllawiau Fraser (Swyddfa Gartref 1985) a gweithdrefnau amddiffyn plant Cymru gyfan.
- Cynnig cyngor priodol a chyfeiriadau at gymorth i ddisgybl a'i rhieni / ei ofawyr pan fo materion ynglŷn ag iechyd yn codi
- Gan weithio mewn partneriaeth ag ysgolion bwydo a enwyd, bydd y nyrs ysgol yn mynychu nosweithiau i rhieni fel y bo'n briodol er mwyn codi proffil eu rôl, cyflwyno negeseuon iechyd y cyhoedd a chynnig gwybodaeth a chynghor.
- Mynd ati i ymgysylltu â chydweithwyr addysg ac yn benodol y Cydlynedd Ysgolion iach er mwyn diwallu anghenion iechyd ar lefel y boblogaeth a nodwyd yn lleol a chefnogi tîm iechyd y cyhoedd lleol a mentrau Iechyd Cyhoeddus Cymru
- Gweithio mewn partneriaeth i gyflwyno sesiynau ychwanegol yn yr ystafell ddosbarth sy'n ymdrin ag elfennau o'r Cwricwlwm Cenedlaethol sy'n ymwneud ag addysg rhyw a chydberthnasau yn unol â pholisi'r ysgol.
- Gweithio mewn partneriaeth i lunio a chyflwyno sesiynau ychwanegol yn yr ystafell ddosbarth sy'n ymdrin ag elfennau o'r Cwricwlwm Cenedlaethol sy'n ymwneud ag iechyd a lles corfforol, emosiynol a meddyliol.
- Gweithio mewn partneriaeth i gyflwyno sesiynau seiliedig ar dystiolaeth yn yr ystafell ddosbarth sy'n ymdrin ag elfennau o'r Cwricwlwm Cenedlaethol sy'n ymwneud â bwyta'n iach.
- Dylai fod ar gael i aelodau cyngor yr ysgol a sicrhau bod llais disgyblion yn cael ei glywed, yn enwedig o ran mentrau iechyd.
- Gall weithiau fynd i gyfarfodydd y Llywodraethwyr er mwyn sicrhau bod iechyd y gymuned ysgol ar agenda'r Llywodraethwyr a helpu'r corff llywodraethol i ymgysylltu â rôl y nyrs ysgol
- Bod ar gael yn yr ysgol er mwyn rhoi cyfleoedd rheolaidd i ddisgyblion a staff gael gafael arnynt am gyngor / cymorth
- Dylai fod ar gael i blant a phobl ifanc y tu allan i oriau ysgol a thymor yr ysgol drwy ddarpariaethau y cytunir arnynt yn lleol.
- Gweithio mewn partneriaeth er mwyn rhoi cymorth i ddisgyblion sy'n wynebu unrhyw fath o gyfnod pontio.
- Cydgysylltu â chydweithwyr yn y gwasanaeth cwnsela yn yr ysgol fel y bo'n briodol
- Cydnabod pwysigrwydd cyflwyno gwasanaethau yn Gymraeg i blant a phobl ifanc os mai Gymraeg yw eu hiaith gyntaf, er mwyn sicrhau y darperir y gofal mwyaf effeithiol.

6. Gweithio mewn Partneriaeth

Yng Nghymru, y weledigaeth yw helpu teuluoedd i gael y pethau sylfaenol yn iawn i bob plentyn a pherson ifanc, er mwyn bod ganddynt iechyd corfforol a lles meddyliol da a'u bod yn byw bywydau heb dlodi. Bydd timau nyrsio mewn ysgolion yn rhan o'r dull amlddisgyblaethol ac amlasiantaethol ehangach o hyrwyddo a diogelu iechyd a lles plant a phobl ifanc.

Bydd nyrsys ysgol yn parhau i chwarae rhan allweddol yn y gwaith o gefnogi a chyfrannu at agenda iechyd y cyhoedd i blant a phobl ifanc oedran ysgol. Caiff hyn ei gyflawni drwy weithio gydag amrywiaeth o ddarparwyr, gan gynnwys timau iechyd y cyhoedd lleol a chyfrannu at Gynlluniau Plant a Phobl Ifanc a Strategaethau Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Lles.

Bydd timau nyrsio mewn ysgolion yn gweithio ar y cyd â phartneriaid eraill, megis cydlynwyr ysgolion iach, cwnselwyr ysgol, Timau Cymorth Integredig i Deuluoedd, gwasanaethau eiriolaeth gwasanaethau cymdeithasol, cynghorwyr a chydlynwyr Addysg Bersonol a Chymdeithasol (ABCh), cydlynwyr Addysg Gorfforol a Chwaraeon mewn Ysgolion, cydlynwyr a deietegwyr Blas Am Oes sydd hefyd yn chwarae rhan bwysig wrth weithio gydag ysgolion ar faterion sgiliau bywyd, atal damweiniau, iechyd a lles, maeth, cadw'n heini, iechyd rhywiol, camddefnyddio alcohol a sylweddau, cydberthnasau a dinasyddiaeth. Byddant hefyd yn gweithio gyda darparwyr eraill fel y bo'n briodol, gan gynnwys athrawon, cynorthwywyr ystafell ddosbarth, gweithwyr ieuencid, rhieni a disgyblion ysgol er mwyn sicrhau ymatebion cydlynol a chynlluniedig i anghenion a nodwyd. Byddant yn parhau i weithio'n agos gydag ymwelwyr iechyd, gan ddarparu gwasanaeth parhaus i blant a phobl ifanc o'u geni nes eu bod yn oedolion.

a) Rhwydwaith Ysgolion Iach Cymru

Mae'r rhan fwyaf o waith gwella iechyd i blant a phobl ifanc mewn ysgolion yn cael ei gyfarwyddo drwy Gynlluniau Rhwydwaith Ysgolion Iach Cymru ar hyn o bryd a bydd nyrsys ysgol yn mynd ati i gefnogi ysgolion i gymryd camau gweithredu:

'It is essential that school staff and school nurses work together to ensure that services are adequate and meet local needs. Health education and promotion for instance can greatly benefit from shared work. For example, teachers may be aware of needs specific to their school or area and by sharing these with school nursing services a joint strategy can be developed on issues such as drug misuse or forced marriage' (WNHSS 1999)

b) Timau Iechyd y Cyhoedd (Gwasanaethau Lleol a Chenedlaethol)

Bydd y nyrs ysgol yn gweithio ar y cyd â gwasanaethau iechyd y cyhoedd er mwyn sicrhau ymwybyddiaeth a chyflwyno mentrau yn ôl yr angen. Gall y rhain gynnwys:

- Iechyd corfforol
  - Gordewdra
  - Rhoi'r gorau i smygu
  - Niwed sy'n gysylltiedig ag alcohol a chyffuriau
- Iechyd meddwl ac iechyd emosiynol
  - Gwella lles meddyliol a chydnerthedd
- Imiwneiddio
- Diogelu
- Sgrinio

7. Rôl nyrsys ysgol mewn ysgolion arbennig

Mae angen model gofal penodol ac unigryw ar ddisgyblion mewn ysgolion arbennig. Er mwyn cydnabod hyn, cynhaliodd Llywodraeth Cymru adolygiad o'r ddarpariaeth "Adroddiad y Prosiect Nyrsio mewn Ysgolion Arbennig" (2016) a arweiniodd at argymhellion ar gyfer modelau gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion arbennig yn y dyfodol. Bydd hyn yn arwain at adroddiad a chynllun gweithredu ar wahân i'w cyhoeddi erbyn diwedd 2017.

8. Y gweithlu

Bydd y ddogfen hon yn adeiladu ar sylfeini 'Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru' (Llywodraeth Cynulliad Cymru, 2009) a oedd wedi'i anelu at ddarparu *'gwasanaeth cynhwysfawr sy'n hygyrch i blant oedran ysgol a phobl ifanc ledled Cymru p'un a ydynt yn mynd i'r ysgol ai peidio. Bydd o leiaf un nyrs ysgol fesul ysgol uwchradd erbyn mis Mai 2011.'*

Yn y ddogfen ddiwygiedig hon caiff y disgwyliad ei ailddatgan a'i estyn er mwyn sicrhau y bydd gan bob ysgol uwchradd brif ffrwd a'i chlwstwr o ysgolion cynradd partner nyrs ysgol SCPNHN (SN) unigryw a enwyd, a gyflogir gan y GIG drwy gydol y flwyddyn, yn hytrach nag yn ystod tymor yr ysgol yn unig.

'Good practice would indicate that each family of schools has a named school nurse responsible for co-ordinating the care across both the primary and secondary schools; and that the school nursing service should be a year-round service which incorporates team members of different grades who have a variety of skills and knowledge. (Coleg Nyrsio Brenhinol 2013)

Maint y tîm a chymysgedd sgiliau

Cydnabyddir bod maint ysgolion a niferoedd disgyblion yn amrywio ac felly y gall gofynion y gweithlu amrywio a bydd angen cytuno arnynt yn lleol. Dylai hyn fod yn seiliedig ar rai o'r materion a nodir isod. Wrth sefydlu modelau gwasanaeth i nyrsio mewn ysgolion mae'n hanfodol hefyd ystyried y cymysgedd hwnnw o sgiliau a dull tîm o amgylch y plentyn, a fydd yn sicrhau y caiff y gwasanaeth ei gyflwyno'n effeithiol a hefyd wella dilyniant gyrfa yn y

Fframwaith ar Gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru Tudalen 13

dyfodol. Bydd hyn yn ei gwneud yn bosibl i dasgau gael eu dirprwyo'n briodol yn unol â dull iechyd gofal darbodus, gan ryddhau sgiliau ac arbenigedd nyrsys iechyd y cyhoedd cymunedol arbenigol i ddiwallu anghenion iechyd poblogaeth yr ysgol. Mae hefyd yn cyfrannu at sicrhau y caiff y rhaglenni sgrinio ac arolygu cenedlaethol eu cyflwyno yn unol â chynlluniau Iechyd Cyhoeddus Cymru y cytunwyd arnynt.

'There should be a minimum of one registered school nurse for each secondary school and its cluster of primary schools. The actual number will vary dependent upon the size and complexity of the school population, the number of vulnerable children, deprivation indices and geography of the patch. Registered school nurses will be supported by a skill-mixed team that includes a number of registered nurses, nursery nurses and health care support workers.' (Coleg Nyrsio Brenhinol 2013)

Arweinyddiaeth

Yn unol â 'Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru' (Llywodraeth Cynulliad Cymru, 2009) a nododd y dylai fod '[t]refniadau pendant ar gyfer darparu arweinyddiaeth, cymorth a llywodraethu proffesiynol i bob aelod o staff sy'n gweithio yn y gwasanaeth nyrsio mewn ysgolion gan gynnwys y rhai a gyflogir yn y sector addysg.'

Gan adeiladu ar hyn, o fewn y fframwaith estynedig hwn, argymhellir bod y swyddog arwain gwasanaeth ym mhob ardal yn nyrs iechyd y cyhoedd cymunedol arbenigol gymwysedig, sy'n rheoli llinell ac yn arwain y tîm nyrsio mewn ysgolion. Bydd hyn y sicrhau fframwaith gyrfa yn y dyfodol ym maes nyrsio mewn ysgolion yng Nghymru a gwaith cynllunio olyniaeth a chynaliadwyedd gwasanaeth yn y dyfodol. Bydd nyrsys diogelu arbenigol ac athrawon ymarfer cymunedol ar waith i gefnogi staff a myfyrwyr.

9. Argymhellion – nyrsio mewn ysgolion yn unol â chysyniad darbodus

Mae ymestyn y Fframwaith Nyrsio mewn Ysgolion yng Nghymru yn seiliedig ar egwyddorion Gofal Iechyd Darbodus (Iechyd Cyhoeddus Cymru 2014). Mae'r prif grynodeb o'r fframwaith fel a ganlyn:

Cyflawni iechyd a lles gyda'r cyhoedd, cleifion a gweithwyr proffesiynol fel partneriaid cydradd drwy gyd-gynhyrchu.

Bydd gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion yn cydweithio ag asiantaethau partneriaeth er mwyn sicrhau'r canlynol: -

- Mae'r gwasanaeth a ddarperir yn diwallu anghenion disgyblion a'u teuluoedd.

- Mae'r tîm craidd yn cynrychioli'r cymysgedd o sgiliau sydd ei angen i sicrhau'r arbenigedd gorau posibl sydd ei angen i gyflwyno gwasanaeth cyflawn i'r disgyblion a'u teuluoedd.
- Mae dull 'y tîm o amgylch y plentyn' yn cael ei gynnal drwy gydol y broses, gyda disgyblion a'u teuluoedd yn bartneriaid cydradd yn y broses gwneud penderfyniadau.
- Mae gweithwyr proffesiynol yn parhau i ddysgu oddi wrth ei gilydd drwy rannu profiad a gwybodaeth.
- Prosesau cyfathrebu a rhannu gwybodaeth sy'n effeithiol.

Gofalu am y rhai sydd â'r angen iechyd mwyaf yn gyntaf, a gwneud y defnydd mwyaf effeithiol o bob sgil ac adnodd.

Datblygu dull 'y tîm o amgylch y plentyn' o fewn y gwasanaeth nyrsio mewn ysgolion, gan fabwysiadu cymysgedd sgiliau a dirprwyo rolau er mwyn sicrhau: -

- Dull tîm o asesu a chynllunio gofal i ddisgyblion sydd ag anghenion ychwanegol.
- Rheoli gweithgareddau craidd yn effeithlon drwy ddirprwyo rolau.
- Cydlynu gwasanaethau ac ymyriadau.

Dim ond gwneud yr hyn sydd angen ei wneud, dim mwy, dim llai; a pheidio â gwneud niwed.

- Asesu angen a chydnerthedd yn barhaus, gan adeiladu ar sylfeini Rhaglen Plant Iach Cymru (2016) ac yna gefnogi disgyblion a theuluoedd drwy gyfeirio neu atgyfeirio priodol.

Lleihau amrywiadau amhriodol drwy ddefnyddio arferion yn seiliedig ar dystiolaeth yn gyson ac yn dryloyw.

- Sicrhau y caiff gwasanaethau nyrsio craidd mewn ysgolion eu darparu i blant o bob oedran yn yr ysgol gynradd a'r ysgol uwchradd, gan adeiladu ar gysyniad nodi ac ymyrryd yn gynnar a hybu'r cyfleoedd gorau mewn bywyd er mwyn i blant wireddu eu llawn botensial
- Sicrhau y caiff model cyffredinolïaeth gynyddol ei fabwysiadu er mwyn darparu gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion yn ôl angen a nodwyd.
- Parhau i ddatblygu'r model wedi'i lywio gan y gwaith ymchwil diweddaraf a gwaith archwilio, adolygu a gwerthuso rheolaidd.
- Caiff trefniadau monitro eu datblygu i gynnig dull o gyflwyno adroddiadau ar ddarparu gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion yn effeithiol ym mhob Bwrdd Iechyd yng Nghymru, yn unol â'r ddogfen hon a dangosyddion perfformiad allweddol.

10. Cyfeiriadau

Gweithdrefnau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan (2008), Byrddau Diogelu Lleol:
www.awcpp.org.uk/

Y Swyddfa Gartref (1985) *Canllawiau Fraser*;
<https://www.nspcc.org.uk/preventing-abuse/child-protection-system/legal-definition-child-rights-law/gillick-competency-fraser-guidelines/>

Cod y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth (2015),
<https://www.nmc.org.uk/standards/code/>

Iechyd Cyhoeddus Cymru (2015), *Astudiaeth Profiadau Niweidiol mewn Plentynod Cymru*. Caerdydd: Iechyd Cyhoeddus Cymru

Y Coleg Nyrsio Brenhinol (2005), *School Nurses: Results from a consensus survey of RCN school nurses in 2005*. Llundain: Y Coleg Nyrsio Brenhinol

Y Coleg Nyrsio Brenhinol (2009), *School Nurses in 2009: Results from a survey of RCN members working in schools in 2009*. Llundain: Y Coleg Nyrsio Brenhinol

Uned Ymchwil Thomas Coram (2009) *Promoting the health and wellbeing of children and young people through schools: the role of the nurse*. Llundain: Yr Adran Addysg, Prifysgol Llundain

Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (1989), Genefa: Y Cenhedloedd Unedig

Llywodraeth Cynulliad Cymru (2009) *Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru*. Caerdydd: Llywodraeth Cynulliad Cymru.

Llywodraeth Cymru (2013), *Adeiladu Dyfodol Mwy Disglair: Cynllun Blynyddoedd Cynnar a Gofal Plant*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru

Llywodraeth Cymru (2016), *Rhaglen Plant Iach Cymru*.
<http://gov.wales/topics/health/publications/health/reports/healthy-child/?lang=cy>

Llywodraeth Cynulliad Cymru (2007), *Cymru'n Un: Agenda flaengar ar gyfer llywodraethu Cymru* Caerdydd; Llywodraeth Cynulliad Cymru.

Llywodraeth Cynulliad Cymru (2011), *Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru

Llywodraeth Cymru (2015), *Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru)*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru

WNHSS (1999) <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/888/page/82249>

Plaid Lafur Cymru (2011) *Sefyll Cornel Cymru: Maniffesto Llafur Cymru*, Caerdydd: Plaid Lafur Cymru.

Llywodraeth Cymru (2016), *Mwy na geiriau.... Fframwaith Strategol dilynol ar gyfer gwasanaethau Cymraeg ym maes lechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol*

11. Atodiadau

Safonau Diogelu Cymru Gyfan ar gyfer Gwasanaethau Nyrsio mewn Ysgolion y GIG	
Awduron:	Nicola Edwards Pennaeth Diogelu Plant Bwrdd Iechyd Hywel Dda Linda Hughes-Jones Uwch Nyrs Diogelu Plant ac Oedolion Bwrdd Iechyd Caerdydd a'r Fro Lynne Hannington Uwch Nyrs, Nyrsio mewn Ysgolion Bwrdd Iechyd Cwm Taf Sharon Griffiths Arweinydd Tîm Ysgol Bwrdd Iechyd Cwm Taf Susan A Jones MBE Nyrs Arweiniol, Gwasanaethau Nyrsio mewn Ysgolion a Phlant sy'n Derbyn Gofal Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg
Diben y ddogfen a chrynodeb ohoni: Sicrhau bod dull gweithredu safonol a chyson ar gael i Nyrsys Ysgol y GIG ledled Cymru er mwyn cyflawni eu cyfrifoldebau diogelu.	

ADRAN	
1.	Cyflwyniad
2.	Nod
3.	I bwy mae'r safonau yn gymwys
4.	Safonau Diogelu ar gyfer Gwasanaethau Nyrsio mewn Ysgolion yng Nghymru
5.	Cyfeiriadau

1. Cyflwyniad

Yn ôl y Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru (2009), dylai pob ysgol brif ffrwd gael Nyrs Iechyd y Cyhoedd Cymunedol Arbenigol: Nyrs Ysgol (SCPHN SN) benodedig.

Roedd y ddogfen yn cydnabod bod gan Nyrsys Ysgol rôl i'w chwarae ym maes hyrwyddo, amddiffyn a diogelu iechyd a llesiant plant a phobl ifanc. Caiff eu rôl ym maes diogelu ei hailadrodd gan Lywodraeth Cymru yn Rhaglen Plant Iach Cymru (2016).

Yn ôl Canllawiau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan (2008) dylai pob unigolyn sy'n dod i gysylltiad â phlant a'u teuluoedd neu sy'n gweithio gyda nhw; neu oedolion a allai achosi perygl i blant wneud y canlynol:

- Deall eu rôl a'u cyfrifoldebau o ran diogelu a hybu lles plant;
- Ymgysylltu â chanllawiau a phrotocolau eu sefydliad o ran diogelu a hybu lles plant, eu dilyn, a gwybod â phwy yn eu sefydliad i gysylltu er mwyn mynegi pryderon am les plentyn;
- Bod yn effro i ddangosyddion camdriniaeth ac esgeulustod.

Mae'r safonau hyn, a luniwyd i bennu disgwyliad gofynnol ar gyfer Gwasanaethau Nyrsio mewn Ysgolion yng Nghymru, wedi'u hysgrifennu ar sail hawliau yn unol â Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (1989) a'u llywio gan Ganllawiau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan (2008) ac mae'n rhaid eu darllen ar y cyd â'r Canllawiau hynny.

2. Nod

Darparu safon ofynnol ar gyfer cyflawni cyfrifoldebau diogelu i Nyrsys Ysgol a gyflogir gan y GIG yng Nghymru a'u helpu i fodloni eu rhwymedigaethau proffesiynol mewn perthynas â'r elfen hon ar eu rôl gyda phlant oed ysgol ledled Cymru.

3. I bwy mae'r safonau yn gymwys

Mae'r safonau hyn yn gymwys i SCPHN SN a gyflogir gan y GIG a Nyrsys Ysgol sy'n gweithio fel rhan o Wasanaethau Nyrsio mewn Ysgolion Byrddau Iechyd ar draws Cymru.

Er bod y mwyafrif o blant oed ysgol yn mynychu ysgolion prif ffrwd Awdurdodau Addysg Lleol (AALI), cydnabyddir bod rhai plant a phobl ifanc yn cael addysg mewn mannau eraill e.e. ysgolion arbennig, ysgolion preifat, lleoliadau cwricwlwm amgen a chaiff rhai eu haddysgu yn y cartref. Hefyd, mae rhai rhieni yn dewis darparu addysg eu plant yn y cartref.

Ni waeth ble mae'r plentyn/person ifanc yn cael ei addysg, cydnabyddir mai'r gweithiwr iechyd proffesiynol mwyaf priodol ddylai gymryd rhan mewn achos os bydd unrhyw bryderon o ran diogelu yn codi. Dylid sicrhau bod gweithdrefnau lleol ar waith sy'n adlewyrchu'r dull hwn o weithredu.

Er enghraifft, gall gweithwyr iechyd proffesiynol gynnwys: y meddyg teulu, Nyrs Gymunedol i Blant, Nyrs Ysgol Anableddau Dysgu, Nyrs sy'n rhan o Dîm Anabledd mewn Ysgol, Nyrs Ysgol Arbenigol neu weithiwr CAMHS proffesiynol ac ati.

Nid yw'r safonau gofynnol hyn yn disodli unrhyw arfer da sydd eisoes ar waith yn lleol ond yn hytrach, maent yn safoni gweithdrefnau i lefel ofynnol ledled Cymru.

Lle bo arfer lleol yn rhagori ar y safonau hyn, anogir ac argymhellir bod yr arfer da hwn yn cael ei rannu'n eang er mwyn hwyluso gwelliannau cyson.

4. Safonau diogelu ar gyfer Gwasanaethau Nyrsio mewn Ysgolion yng Nghymru.

Mae'r Fframwaith (Llywodraeth Cynulliad Cymru, 2009) y cyfeirir ato uchod yn nodi bod disgwyl i bob ysgol brif ffrwd gael SCPHN SN benodedig a gyflogir gan Fwrdd Iechyd Lleol, yn gweithio ar lefel y boblogaeth, er mwyn bodloni agenda iechyd y cyhoedd Llywodraeth Cymru ar gyfer plant a phobl ifanc oed ysgol.

Yn ogystal, mae gan y Nyrs Ysgol rôl benodol i'w chwarae ar lefel unigol mewn achosion lle bo pryderon diogelu wedi'u nodi neu'n dod i'r amlwg.

Un o ddisgwyliadau'r rôl yw y bydd y Nyrs Ysgol, gan lynu at Ganllawiau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan (2008) a chanllawiau, protocolau, llwybrau a pholisïau lleol ym maes diogelu plant, yn llunio adroddiad ac yn trefnu bod asesiadau iechyd priodol yn cael eu cynnal.

Yn unol â Rhaglen Plant Iach Cymru (2016), lle bo pryderon diogelu wedi'u nodi a bod plentyn yn troi'n 4/5 oed, bydd yr Ymwelydd Iechyd yn cysylltu â'r Nyrs Ysgol benodedig ac yn trefnu bod gwybodaeth a dogfennau priodol (copïau caled a/neu electronig) yn cael eu trosglwyddo i'r Nyrs honno yn unol â pholisi lleol.

Dylai'r Nyrs Ysgol fynd i bob cynhadledd achos gychwynnol ar gyfer plant sy'n 4/5 oed a hŷn a/neu ddarparu adroddiad ysgrifenedig yn unol â pholisi lleol.

Lle bo hynny'n briodol er mwyn hwyluso'r broses drosglwyddo, gall y Nyrs Ysgol fynd i gynhadledd gychwynnol neu gynhadledd adolygu a drefnwyd gyda'r Ymwelydd Iechyd a/neu ddarparu adroddiad ysgrifenedig. Gofynnir am gyngor yr Arbenigwr Nyrsio Diogelu yn ôl yr angen.

Yn unol â Rhaglen Plant Iach Cymru (2016) bydd yr Ymwelydd Iechyd yn parhau i fod yn gyfrifol am unrhyw frodyr neu chwiorydd yn y teulu sydd heb gyrraedd oed ysgol.

Defnyddir y cynllun amddiffyn plentyn ac anghenion iechyd y plentyn/plant oed ysgol i gytuno ar rôl barhaus y Nyrs Ysgol gydag unrhyw blant o oed ysgol ac i lywio'r rôl honno.

Fel y nodwyd uchod ac yn seiliedig ar farn broffesiynol, gwneir penderfyniad ynghylch a oes angen i'r Nyrs Ysgol fod yn bresennol mewn unrhyw gynhadledd adolygu neu grŵp craidd dilynol. Gofynnir am gyngor yr Arbenigwr Nyrsio Diogelu yn ôl yr angen.

Bydd y Nyrs Ysgol yn cyfeirio achosion fel y bo angen at gydweithwyr proffesiynol a/neu'n cymryd rhan fel y bo'n briodol os daw pryderon newydd i'r amlwg a/neu os bydd y gweithiwr cymdeithasol yn nodi ac yn rhoi gwybod am anghenion iechyd newydd.

Caiff Nyrsys Ysgol eu goruchwyllo gan Arbenigwyr Nyrsio Diogelu fel y cytunir yn lleol.

O safbwynt Plant sy'n Derbyn Gofal, y cydnabyddir eu bod ymhlith y rhai mwyaf agored i niwed, yr arfer gorau yw sicrhau bod tîm iechyd penodol ar gael i fodloni anghenion statudol ac ychwanegol plant sy'n derbyn gofal.

5. Cyfeiriadau

Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru (2009)
Llywodraeth Cynulliad Cymru
Caerdydd: Llywodraeth Cynulliad Cymru

Canllawiau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan (2008)
Byrddau Diogelu Lleol:
www.awcpp.org.uk/

Rhaglen Plant Iach Cymru (2016)
Llywodraeth Cymru

Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (1989)
Genefa: Cenhedloedd Unedig

Safonau Cymru Gyfan ar gyfer Nyrsys Ysgol y GIG ar gyfer Hybu Lles Emosiynol a Chefnogi Anghenion Iechyd Meddwl Plant Oed Ysgol

Awduron: Sue Beacock

Dyddiad Adolygu: I'w gadarnhau

Diben y ddogfen a chrynodeb ohoni:

Mae'r ddogfen hon yn gosod safonau ar gyfer Nyrsys Ysgol y GIG ledled Cymru i sicrhau eu bod yn cefnogi lles emosiynol ac iechyd meddwl plant a phobl ifanc sy'n mynychu sefydliadau addysgol mewn ffordd gymwys.

Diolchiadau

Datblygwyd y safonau hyn ar ôl ymgynghori â Grŵp Adolygu'r Fframwaith Nyrsys Ysgol ac arweinwyr ac aelodau ffrydiau gwaith *Law yn Llaw at Blant a Phobl Ifanc* (T4CYP) (2015) <http://www.wales.nhs.uk/togetherforchildrenandyoungpeople>

ADRAN	
1.	Cyflwyniad
2.	Nod
3.	I bwy mae'r safonau yn gymwys
4.	Safonau
5.	Fframwaith cymwyseddau
6.	Cyfeiriadau

1. Cyflwyniad

Nod y safon hon yw pennu disgwyliadau gofynnol ynghylch lefelau gwybodaeth ar gyfer y Gwasanaethau Nyrsio mewn Ysgolion yng Nghymru. Lluniwyd y safon ar sail hawliau yn unol â Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (1989).

Mae T4CYP yn un o flaenoriaethau Llywodraeth Cymru sydd ag ymrwymiad traws-gabinet a lansiwyd ar 26 Chwefror 2015. Bydd y rhaglen gwella gwasanaethau amlasiantaeth hon yn gweithio'n gyflym i ystyried ffyrdd o ail-lunio, ailfodelu ac ailganoli'r gwasanaethau iechyd meddwl ac emosiynol a ddarperir i blant a phobl ifanc yng Nghymru, yn unol ag egwyddorion gofal iechyd darbodus.

Mae'r safonau hyn yn adlewyrchu gwaith T4CYP o ran ei gymhwyso i rôl y nyrs ysgol er mwyn osgoi dyblygu a dryswch.

Mae rôl y Nyrs Ysgol yn hollbwysig er mwyn cefnogi lles emosiynol plant a phobl ifanc. Drwy ymgynghori â Nyrsys Ysgol ac mewn partneriaeth â ffrydiau gwaith T4CYP, cynhaliwyd dadansoddiad o'r rôl sydd gan Nyrsys Ysgol i'w chwarae yn yr agenda bwysig hon ac ar sail hynny, datblygwyd y safonau hyn.

Nododd yr ymgynghoriad â phlant a phobl ifanc a gynhaliwyd gan Iechyd Cyhoeddus Cymru (2016) mai ym maes cefnogi lles emosiynol ac iechyd meddwl cyffredinol plant a phobl ifanc y caiff Nyrsys Ysgol yr effaith fwyaf. Mae'r cydberthnasau y mae Nyrsys Ysgol yn eu datblygu â phlant a phobl ifanc yn helpu i sicrhau eu bod yn teimlo'n ddiogel ac yn hyderus i ymddiried ynddynt. Mae ganddynt rôl bwysig i'w chwarae hefyd ym maes ymyriadau cynnar a gallant nodi problemau posibl a phroblemau go iawn yn gynnar.

Tynnodd yr ymgynghoriad sylw hefyd at gyfyngiadau rôl y Nyrs Ysgol mewn ysgolion prif ffrwd o ran cyflawni'r agweddau mwy arbenigol ar ffrydiau gwaith T4CYP wrth i rai ymyriadau cynnar penodol syrthio y tu allan i'w cylch gwaith a'u cymhwysedd.

Cydnabuwyd bod anghenion plant a phobl ifanc y mae angen ymyriadau arbenigol arnynt, a nodir fel rhan o'r llwybr niwroddatblygiadol, a/neu ymyriadau CAMHS arbenigol, yn galw am weithwyr proffesiynol sydd wedi cael hyfforddiant penodol. Mae angen model gofal penodol a gwahanol ar ddisgyblion mewn ysgolion arbennig. Gan gydnabod hyn, aeth Llywodraeth Cymru ati i adolygu'r ddarpariaeth ("Adroddiad y Prosiect Nyrsio mewn Ysgolion Arbennig" (2016)) a arweiniodd at argymhellion ar gyfer modelau gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion arbennig yn y dyfodol. Caiff adroddiad a chynllun gweithredu ar wahân eu paratoi ar hyn.

Ategir y safonau gan fframwaith cymwyseddau sy'n seiliedig ar Gwaith Da – Fframwaith Dysgu a Datblygu Dementia i Gymru (2016) www.cgcyrmu.org.uk/edrms/157610/ sy'n disgrifio lefelau gwybodus, medrus a dylanwadol.

- Gwybodus: cymwyseddau cyffredinol y mae'n rhaid i bawb sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc eu harddangos

- Medrus: yn benodol gymwys i rôl ymyrryd yn gynnar ac ataliol y Nyrs Ysgol (yn yr achos hwn)
- Dylanwadol: mae gan y rhai sy'n comisiynu, yn datblygu ac yn darparu (yn yr achos hwn) Gwasanaethau Iechyd mewn Ysgolion o fewn byrddau iechyd lleol, rôl i'w chwarae i sicrhau bod Nyrsys Ysgol yn cael digon o gyfleoedd datblygu proffesiynol parhaus a chymorth ar gyfer eu rôl yn y maes hwn

Gellir defnyddio'r fframwaith fel a ganlyn:

- Er mwyn datblygu rhaglenni hyfforddi (bydd gan T4CYP becynnau hyfforddiant safonedig ar gyfer lefel waith Gwybodus)
- Er mwyn llywio'r broses Adolygu a Datblygu Personol (PDR)
- Er mwyn helpu i ddatblygu tîmau
- Fel setiau dysgu
- Fel sail i oruchwyliaeth glinigol
- Ar gyfer gweithgareddau dysgu unigol sy'n seiliedig ar waith
- Er mwyn datblygu rolau a manylebau swyddi

2. Nod

Nod y safonau yw egluro rôl y Nyrs Ysgol a'r hyn a ddisgwylir ganddi wrth gefnogi iechyd a lles meddwl cyffredinol plant a phobl ifanc. Maent hefyd yn nodi'r ystod o ymyriadau cynnar y gall Nyrsys Ysgol eu defnyddio i uwchgyfeirio pryderon a'r rôl y maent yn ei chwarae i atal salwch meddwl rhag gwaethygu.

3. I bwy ddylai'r safonau fod yn gymwys?

Mae'r safonau hyn yn gymwys i Nyrsys Ysgol a gyflogir gan y GIG ledled Cymru.

4. Safonau

Caiff Nyrsys Ysgol eu cynnwys yn yr agenda atal, drwy ddull gweithredu sy'n seiliedig ar iechyd y cyhoedd, er mwyn datblygu cydnerthedd drwy addysgu disgyblion am les emosiynol a meddyliol. Er mwyn gwneud hyn:

- Bydd Nyrsys Ysgol yn cymhwyso argymhellion ffrwd waith T4CYP - Cydnerthedd Cyffredinol a Lles - ac yn dilyn hyfforddiant perthnasol sy'n gysylltiedig â hynny
- Dangos y cymwyseddau a amlinellir yn adran 5 [Lefel wybodus]

Mae nyrsys ysgol yn defnyddio sgiliau ym maes nodi ac ymyrryd yn gynnar er mwyn uwchgyfeirio pryderon am iechyd meddwl neu les emosiynol plentyn mewn modd amserol a phriodol - er mwyn gwneud hyn:

- Bydd y Nyrs Ysgol yn cysylltu â'r cwnselydd yng Ngwasanaeth Cwnsela'r ysgol ac yn atgyfeirio disgyblion fel y bo'n briodol ac fel y bo angen i gael asesiad unigol a chymorth parhaus yn unol â'r gwasanaethau sydd ar gael yn lleol.
- Bydd y Nyrs Ysgol yn cysylltu â'r meddyg teulu a/neu Weithiwr Iechyd Meddwl Sylfaenol yn ôl yr angen a/neu'n atgyfeirio disgybl at y Meddyg Teulu a/neu Weithiwr Iechyd Meddwl Sylfaenol yn unol â phrosesau lleol
- Dangos y cymwyseddau a amlinellir yn adran 5 [Lefel fedrus]

Bydd Byrddau Iechyd yn sicrhau y gall Nyrsys Ysgol gael cyfleoedd DPP a goruchwyliaeth o ansawdd da i gefnogi eu rôl ym maes lles emosiynol a chefnogi anghenion iechyd meddwl plant a phobl ifanc. Er mwyn gwneud hyn:

- Dylai'r broses PDR ystyried a diwallu anghenion dysgu a datblygu sy'n ymwneud â lles emosiynol a chefnogi anghenion iechyd meddwl
- Bydd y ffordd mae Nyrsys Ysgol yn cefnogi lles emosiynol ac iechyd meddwl yn rhan o'r trafodaethau parhaus a gynhelir fel rhan o brosesau goruchwyllo glinigol ac yn cael ei gofnodi ar y cofnod ffurfiol
- Bydd darparwyr gwasanaethau yn sicrhau y gall Nyrsys Ysgol ddefnyddio systemau cymorth gan gynnwys rhwydweithiau/cymunedau ymarfer, goruchwyliaeth glinigol a chymorth mewn argyfwng
- Mae'r rhai hynny o fewn byrddau iechyd sy'n rheoli ac yn darparu gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion yn arddangos y cymwyseddau a amlinellir yn adran 5 [lefel ddylanwadol]

5. fframwaith cymwyseddau

Caiff Nyrsys Ysgol eu cynnwys yn yr agenda atal, drwy ddull gweithredu sy'n seiliedig ar iechyd y cyhoedd, er mwyn datblygu cydnerthedd drwy addysgu disgyblion am les emosiynol a meddyliol	
Canlyniadau cyffredinol ar gyfer pob Nyrs Ysgol	Cymwyseddau Cysylltiedig
Yn diffinio lles meddyliol, cydnerthedd a llythrennedd emosiynol	- Yn deall y cysyniad o les meddyliol. - Yn gallu disgrifio cydnerthedd yng nghyd-destun lles meddyliol - Yn gyfarwydd â'r cysyniad o lythrennedd emosiynol ac yn deall sut i'w hyrwyddo ymhlith plant a phobl ifanc
Yn nodi pwysigrwydd lles meddyliol yn natblygiad a chyfleoedd bywyd plant a phobl ifanc	- Yn gwerthfawrogi'r gydberthynas rhwng lles meddyliol a'i effaith ar gyrhaeddiad addysgol, canlyniadau iechyd cadarnhaol a chyfleoedd bywyd - Yn deall prif elfennau'r broses o hybu iechyd meddwl a lles gan gynnwys technegau fel hyfforddi emosiynau
Yn deall pam bod data allweddol ar iechyd meddwl a lles plant a phobl ifanc yng Nghymru yn bwysig	- Yn ymwybodol o ffynonellau data dibynadwy. - Yn deall sut y gall dadansoddi data a defnyddio gwybodaeth lywio ymarfer - Yn cyrchu ac yn defnyddio data yn hyderus
Yn nodi'r ffactorau risg a'r ffactorau amddiffynnol a all effeithio ar iechyd meddwl a lles plant a phobl ifanc	- Yn gwerthfawrogi'r effaith y gall ffactorau genetig ei chael ar iechyd meddwl a lles - Yn disgrifio'r ddamcaniaeth ymlyniad a'i heffaith - Yn nodi sut mae rhianta da, gydag elfennau cynnes, cariadus, ymatebol ac, weithiau, awdurdodol, yn ffactor amddiffynnol - Yn gwybod beth yw hanfodion cydberthnasau da â chyfoedion ac yn hyrwyddo camau i ddatblygu cydberthnasau o'r fath - Yn ymwybodol o'r ffordd y mae iechyd corfforol da a ffyrdd o fyw iach yn cefnogi iechyd meddwl a lles

	Yn deall effaith digwyddiadau niweidiol yn ystod plentynod
Yn pwysleisio dulliau gweithredu allweddol sy'n seiliedig ar dystiolaeth er mwyn gwella lles meddyliol a chydnerthedd plant a phobl ifanc	- Yn disgrifio'r hyn a olygir gan ddulliau gweithredu sy'n seiliedig ar dystiolaeth - Yn deall y rhestr ganlynol (nad yw'n gynhwysfawr) o ddulliau gweithredu sy'n seiliedig ar dystiolaeth: - Cymorth rhianta - Hybu iechyd a lles i rieni a theuluoedd - Dulliau ysgol gyfan o leihau arwahanrwydd cymdeithasol er mwyn gwella lles meddyliol - Datblygu sgiliau cymdeithasol ac emosiynol - Gwaith tîm a rhyngbroffesiynol
Yn deall rhai arwyddion allweddol a all fod yn arwyddion cynnar o drallod meddwl ymhlith plant a phobl ifanc	- Yn deall y dangosyddion posibl a allai awgrymu pryder - Rhywfaint o ddirnadaeth ynghylch sut i wahaniaethu rhwng heriau datblygiadol "cyffredin" a phroblemau mwy parhaol
Yn ymwybodol o effaith ymddygiad, ei ddibenion a sut y caiff ei amlygu ac yn defnyddio strategaethau i gefnogi ymddygiad plant a phobl ifanc	- Yn deall cysyniadau ymddygiad ac yn datblygu dulliau cadarnhaol o gefnogi ymddygiad - Yn ymwybodol o ddibenion gwahanol ffyrdd o ymddwyn - Yn deall pryd i uwchgyfeirio pryderon am ymddygiad a newidiadau mewn ymddygiad - Yn meddu ar ddealltwriaeth gyffredinol o strategaethau cadarnhaol y gall pawb eu defnyddio er mwyn helpu i gefnogi ymddygiad
Yn gwybod beth i'w wneud os bydd pryderon am les meddyliol plentyn	- Os caiff pryderon eu nodi, yn hyderus i ddefnyddio'r llwybr uwchgyfeirio sydd ar waith yn eu sefydliad - Yn deall pwysigrwydd gweithio mewn tîm i ddilyn y llwybr uwchgyfeirio - Yn gwerthfawrogi pwysigrwydd

	cyfathrebu a chadw cofnodion wrth ddilyn y llwybr uwchgyfeirio.
Yn deall damcaniaethau cyfathrebu	- Yn nodi'r prif agweddau ar gyfathrebu - Yn deall pwysigrwydd dulliau cyfathrebu geiriol ac aneiriol - Dirnadaeth o bwysigrwydd cyfathrebu pendant - Yn arddangos sgiliau cyfathrebu da yn rheolaidd wrth weithio gyda phlant a phobl ifanc
Yn deall pwysigrwydd cydberthnasau proffesiynol a chyfathrebu cadarnhaol â phlant a phobl ifanc	- Yn adnabod y tîm y mae'n gweithio ynddo - Yn deall rolau aelodau'r tîm - Yn gyfarwydd â damcaniaethau cyfathrebu - Yn deall cysyniadau empathi a deallusrwydd emosiynol ac yn eu defnyddio'n briodol i gefnogi cyfathrebu - Yn ymwybodol o bwysigrwydd ffiniau proffesiynol wrth weithio gyda phlant a phobl ifanc a'u teuluoedd
Yn hunanymwybodol ac yn defnyddio strategaethau hunanreoli i hybu eu hiechyd meddwl a'u lles eu hunain	- Yn deall systemau cymorth a pholisïau adnoddau dynol eu sefydliad eu hunain - Yn hyderus i ddefnyddio'r system arfarnu/adolygu fel cyfle i ddatblygu strategaethau i gefnogi eu gwaith a'u datblygiad eu hunain - Yn ymwybodol o bwysigrwydd goruchwyliaeth a chymorth yn eu rôl - Yn gwybod pryd mae angen cefnogaeth a chymorth arnynt ac yn barod i ofyn amdanynt
Yn deall y fframwaith deddfwriaethol a pholisi ac yn ei ddefnyddio'n effeithiol wrth weithio gyda phlant a phobl ifanc	- Yn deall deddfwriaeth ddiogelu - Yn hyderus i ddefnyddio polisïau diogelu o fewn y sefydliad - Yn deall cysyniadau galluedd a gwneud penderfyniadau ac yn defnyddio'r prosesau cywir i gefnogi materion yn ymwneud â

	galluedd. • Yn gallu cael mynediad at bolisïau chwythu'r chwiban a'u defnyddio'n effeithiol os oes angen. • Yn gwerthfawrogi'r angen i gadw cyfrinachedd ac yn gwybod sut i ddiogelu gwybodaeth
Mae nyrsys ysgol yn defnyddio sgiliau ym maes nodi ac ymyrryd yn gynnar er mwyn uwchgyfeirio pryderon am iechyd meddwl neu les emosiynol plentyn mewn modd amserol a phriodol - er mwyn gwneud hyn: lefel fedrus “Gwaith Da”	
Canlyniadau cyffredinol	Cymwyseddau Cysylltiedig
• Yn deall y goblygiadau os bydd plentyn neu berson ifanc yn perthyn i grŵp y nodwyd ei fod yn grŵp risg uchel ac yn defnyddio strategaethau sy'n seiliedig ar dystiolaeth i gefnogi'r plentyn hwnnw.	• Yn deall y grwpiau amrywiol o blant yr ystyrir eu bod yn peri risg uchel o ran iechyd meddwl ac emosiynol • Yn defnyddio arsylwadau medrus i nodi unrhyw broblemau posibl ymhlith plant sy'n dod o grwpiau risg uchel penodol • Yn gwerthfawrogi bod angen ymdrin â'r sefyllfa yn sensitif
• Yn gyfarwydd â'r ystod o broblemau a all fod yn bresennol ond heb eu nodi, y gellir eu canfod wrth ryngweithio â'r plentyn	• yn gwybod am y problemau a all godi ymhlith plant a phobl ifanc • yn gyfarwydd â symptomau'r problemau hyn a'r modd y cânt eu hamlygu ac yn defnyddio sgiliau cyfathrebu medrus i drafod materion gyda phlant a phobl ifanc
• Yn ymwybodol o'r llwybrau ar gyfer uwchgyfeirio problemau y maent yn eu nodi drwy ymyriadau arferol	• Yn deall y tîm y maent yn gweithio ynddo. Yn defnyddio dulliau cyfathrebu clir i uwchgyfeirio materion. Yn parchu cyfrinachedd ond yn defnyddio barn broffesiynol mewn perthynas â rheoli risg, gan ddeall pryd mae'n hanfodol datgelu gwybodaeth
• Yn meddu ar ddirnadaeth o farn plant a phobl ifanc ar eu rôl ac yn defnyddio'r ddirnadaeth hon i gefnogi cyfathrebu therapiwtig er mwyn gallu darparu ymyriadau gofal iechyd	• Yn gwerthfawrogi'r sefyllfa freintiedig y maent ynddi • Yn creu amgylchedd lle mae plant yn teimlo'n ddiogel ac yn hyderus • Yn defnyddio dulliau cyfathrebu therapiwtig yn effeithiol
• Yn deall sut mae problem iechyd	• Yn defnyddio ymchwil a thystiolaeth

meddwl, diagnosis niwroddatblygiadol ac anableddau dysgu oll yn effeithio ar iechyd cyffredinol plant	i feithrin gwybodaeth am y prif broblemau sy'n codi ymhlith plant a phobl ifanc a'r anghenion iechyd ychwanegol a all fod yn gysylltiedig â'r cyflyrau Wrth ymgymryd ag ymyriadau nyrsio arferol yn yr ysgol gyda phlentyn neu berson ifanc sydd wedi cael diagnosis sy'n ymwneud â salwch meddwl neu broblemau niwroddatblygiadol, yn gwneud arsylwadau ychwanegol ynghylch iechyd cyffredinol a all fod yn gysylltiedig
Yn deall y cysyniad o addasiadau rhesymol ac yn gweithio gyda'r tîm i sicrhau bod addasiadau o'r fath yn cael eu gwneud	- Yn defnyddio ymchwil a thystiolaeth i ddeall y math o addasiadau rhesymol y gallai fod eu hangen ar blentyn neu berson ifanc â diagnosis penodol wrth ddarparu ymyriad nyrsio yn yr ysgol ar gyfer plentyn neu berson ifanc sydd â diagnosis. Yn sicrhau bod addasiadau rhesymol o'r fath yn cael eu gwneud. - Yn gallu amrywio sut y caiff addasiadau rhesymol eu defnyddio i ymateb i anghenion unigol
Yn dangos defnydd o fframweithiau cyfreithiol a moesegol wrth ddarparu ymyriadau iechyd lle mae materion o ran cydsyniad a galluedd yn codi	- Yn defnyddio dulliau cyfathrebu effeithiol i egluro gweithdrefnau i blant a phobl ifanc - Yn hyderus i ddefnyddio fframweithiau cydsyniad mewn achosion lle nad oes gan blentyn neu berson ifanc ddigon o alluedd - Yn cadw cofnodion cynhwysfawr a chyflawn o ran materion yn ymwneud â chydsyniad a galluedd
Yn datblygu strategaethau personol sy'n cefnogi eu hiechyd meddwl a'u lles eu hunain ac yn diwallu eu hanghenion eu hunain o ran goruchwyliaeth a DPP	- Yn defnyddio goruchwyliaeth a'r broses PDR yn effeithiol i gefnogi eu hiechyd a'u cydnerthedd eu hunain - Yn hyderus i ofyn am gymorth os ydynt yn ansicr o sefyllfa

Bydd darparwyr gwasanaethau yn sicrhau y gall Nyrsys Ysgol gael cyfleoedd DPP a goruchwyliaeth o ansawdd da i gefnogi eu rôl ym maes lles emosiynol a chefnogi anghenion iechyd meddwl plant a phobl ifanc - lefel ddylanwadu "Gwaith Da"	
Canlyniadau cyffredinol	Cymwyseddau Cysylltiedig
Byrddau Iechyd yn sicrhau y gall Nyrsys Ysgol gael cyfleoedd DPP o ansawdd da i gefnogi eu rôl ym maes lles emosiynol a chefnogi anghenion iechyd meddwl	Yn deall anghenion DPP eu nyrsys ysgol drwy gynnal ymarfer dadansoddi anghenion hyfforddiant ac yn sicrhau bod gan bawb fynediad teg a chyfartal at gyfleoedd
Byrddau Iechyd yn sicrhau y gall nyrsys ysgol ddefnyddio systemau cymorth gan gynnwys rhwydweithiau/cymunedau ymarfer, goruchwyliaeth glinigol a chymorth mewn argyfwng	- Yn gwneud darpariaeth i sicrhau bod goruchwyliaeth glinigol yn cynnwys iechyd meddwl a lles. - Yn monitro effeithiolrwydd goruchwyliaeth glinigol - Yn creu cyfleoedd ar gyfer rhwydweithiau a systemau cymorth - Yn sicrhau mynediad teg a chyfartal at y systemau cymorth hyn

6. Cyfeiriadau

Canllawiau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan (2008)

Ymgynghoriad Nyrsys Ysgol Plant a Phobl Ifanc Iechyd Cyhoeddus Cymru Ebrill 2016

Gwaith Da – Fframwaith Dysgu a Datblygu Dementia i Gymru – Cyngor Gofal Cymru
<http://www.ccwales.org.uk/library/?letter=G&page=3>

Byrddau Diogelu Lleol:
www.awcpp.org.uk/

Adroddiad y prosiect nyrsio mewn ysgolion arbennig - Llywodraeth Cymru 2015

Law yn Llaw at Blant a Phobl Ifanc (T4CYP) (2015)

Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (1989)
 Genefa: Cenhedloedd Unedig

Safonau Imiwneiddio ar gyfer Plant Oed Ysgol yng Nghymru

Awduron:

Leony Davies a Jane Dyson - Nyrs Imiwneiddio Arbenigol

Anne McGowan – Ymgynghorydd Nyrsio

Rhaglen Frechu yn erbyn Clefydau Ataliadwy (VPDP)

Diben y ddogfen a chrynodeb ohoni:

Diben y safonau gofynnol cenedlaethol hyn yw sicrhau cysondeb wrth ddarparu gwasanaethau imiwneiddio i blant oed ysgol yng Nghymru er mwyn gwella cyfraddau imiwneiddio a lleihau anghydraddoldebau.

Safonau Imiwneiddio ar gyfer Plant Oed Ysgol yng Nghymru

1.	Cyflwyniad
2.	Nod
3.	I bwy y dylai'r Safonau fod yn gymwys?
4.	Safonau imiwneiddio argyfer plant oed ysgol yng nghymru
	Tabl 1. Safonau imiwneiddio ar gyfer plant oed ysgol yng Nghymru
	Tabl 2. Safonau imiwneiddio ar gyfer plant oed ysgol yng Nghymru yn fanwl
	1. Ymwelwyr iechyd i sicrhau bod yr holl imiwneiddiadau cyn-ysgol arferol a argymhellir wedi'u cwblhau erbyn bod plant yn 3 oed a naw mis
	2. Asesu statws imiwneiddio pob plentyn pan fydd yn dechrau'r ysgol gynradd
	3. Cynigir brechlyn fflw byw wedi'i wanhau (LAIV) drwy'r trwyn i bob plentyn oed ysgol cymwys yn ystod tymor yr hydref
	4. Asesu statws imiwneiddio pob plentyn pan fydd yn dechrau'r ysgol uwchradd (cyfnod allweddol 3 - blwyddyn ysgol 7)
	5. Safon genedlaethol bod pob merch gymwys ym mlwyddyn 8 yn yr ysgol yn cael cynnig y brechlyn HPV
	6. Cynigir brechlynnau Td/IPV a MenACWY i bob person ifanc cymwys ym mlwyddyn 9
	7. Rhoddir cyfleoedd i'r rhai sy'n colli brechiadau sydd wedi'u trefnu ddal i fyny â'u brechiadau
	8. Rhoddir pasbort brechu i bob person ifanc sy'n cofnodi'r holl imiwneiddiadau y mae wedi'u cael cyn iddo gyrraedd oed gadael ysgol (blwyddyn 11 yn yr ysgol)
	9. Adolygu statws imiwneiddio pob plentyn a pherson ifanc oed ysgol sy'n symud i ardal
	10. Safon genedlaethol ar gyfer hyrwyddo imiwneiddiadau mewn ysgolion
	11. Safon genedlaethol ar gyfer imiwneiddio plant a phobl ifanc nad ydynt mewn addysg
	12. Safon genedlaethol ar gyfer cofnodi data imiwneiddio ysgolion ar lefel leol a chenedlaethol
	13. Safonau cenedlaethol ar gyfer archwilio/ monitro'r safonau hyn yn lleol
	14. Safonau cenedlaethol ar gyfer gwaith archwilio/monitro a gwella cenedlaethol
5.	Cyfeiriadau

SAFONAU IMIWNEIDDIO AR GYFER PLANT OED YSGOL YNG NGHYMRU 1

SAFONAU IMIWNEIDDIO AR GYFER PLANT OED YSGOL YNG NGHYMRU 2

1	CYFLWYNIAD	5
2	NOD.....	6
3	I BWY Y DYLAIR SAFONAU FOD YN GYMWYS?.....	6
4	SAFONAU IMIWNEIDDIO AR GYFER PLANT OED YSGOL YNG NGHYMRU	7

Tabl 1. Safonau imiwneiddio ar gyfer plant oed ysgol yng Nghymru 7

Tabl 2. Safonau imiwneiddio ar gyfer plant oed ysgol yng Nghymru yn fanwl. 8

1. Ymwelwyr iechyd i sicrhau bod yr holl imiwneiddiadau cyn-ysgol arferol a argymhellir wedi'u cwblhau erbyn bod plant yn 3 oed a naw mis. 8
2. Asesu statws imiwneiddio pob plentyn pan fydd yn dechrau'r ysgol gynradd. 8
3. Asesu statws imiwneiddio pob plentyn pan fydd yn dechrau'r ysgol uwchradd (cyfnod allweddol 3 - blwyddyn ysgol 7). 8
4. Safon genedlaethol bod pob merch gymwys ym mlwyddyn 8 yn yr ysgol yn cael cynnig brechlyn HPV. 8
- Dylid rhoi cyfle i hyrwyddo brechlyn HPV cyn y sesiwn frechu 9
- Lle nad yw'r rhieni wedi rhoi caniatâd, dylid cynnig brechlyn HPV gan ddefnyddio Cymhwysedd Gillick pan fo hynny'n briodol..... 9
5. Cynigir brechlynnau Td/IPV a MenACWY i bob person ifanc cymwys ym mlwyddyn 9. 9
6. Cynigir brechlynnau Td/IPV a MenACWY i bob person ifanc cymwys ym mlwyddyn 9. 10
7. Cynigir brechlynnau Td/IPV a MenACWY i bob person ifanc cymwys ym mlwyddyn 9. 10
8. Rhoddir cyfleoedd i'r rhai sy'n colli brechiadau sydd wedi'u trefnu ddal i fyny â'u brechiadau 11
9. Rhoddir pasbort brechu i bob person ifanc sy'n cofnodi'r holl imiwneiddiadau y mae wedi'u cael cyn iddo gyrraedd oed gadael ysgol (blwyddyn 11 yn yr ysgol)..... 11

10.	Adolygu statws imiwneiddio pob plentyn a pherson ifanc oed ysgol sy'n symud i ardal.	11
11.	Safon genedlaethol ar gyfer hyrwyddo imiwneiddiadau mewn ysgolion	12
12.	Safon genedlaethol ar gyfer imiwneiddio plant a phobl ifanc nad ydynt mewn addysg.....	12
13.	Safon genedlaethol ar gyfer cofnodi data imiwneiddio ysgolion ar lefel leol a chenedlaethol.	12
14.	Safonau cenedlaethol ar gyfer archwilio/monitro'r safonau hyn yn lleol.....	13
15.	Safonau cenedlaethol ar gyfer gwaith archwilio/monitro a gwella cenedlaethol	13
•	Caiff cydymffurfiaeth â'r Safonau Imiwneiddio ar gyfer Plant Oed Ysgol (ISSAC) yng Nghymru ei harchwilio a'i chyhoeddi'n flynyddol gan VPDP Iechyd Cyhoeddus Cymru	13

5 CYFEIRIADAU 13

Diolchiadau

Mae'r Safonau Imiwneiddio ar gyfer Plant Oed Ysgol (ISSAC) hyn wedi'u datblygu ar ôl ymgynghori â'r canlynol:

Fforwm Ymwelwyr Iechyd a Nyrsys Ysgol Cymru Gyfan

Cydlynwyr Imiwneiddio Byrddau Iechyd

Rheolwyr Iechyd Plant Byrddau Iechyd

Cangen Cydnerthedd Iechyd Llywodraeth Cymru

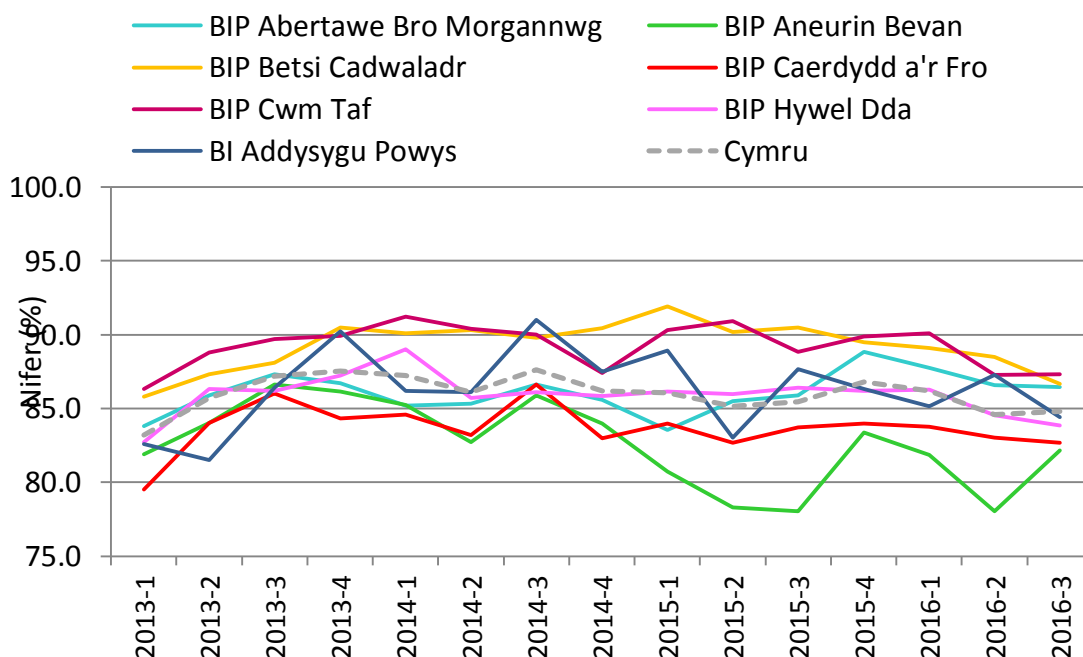
Adran iechyd plant Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru (NWIS)

1 Cyflwyniad

Ar ôl dŵr glân, imiwneiddio yw'r ymyriad mwyaf effeithiol sydd ar gael o ran iechyd y cyhoedd. Mae imiwneiddio yn rhan graidd o [Raglen Plant Iach Cymru](#) (HCWP, Llywodraeth Cymru 2016) ac mae [Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru](#) (Llywodraeth Cymru 2009) yn nodi bod imiwneiddio ac atal clefydau yn rhan greiddiol o rôl nyrsys ysgol.

Mae'n glod i'r gwasanaethau sy'n bodoli eisoes bod cyfraddau imiwneiddio uchel wedi'u cofnodi ymhlith plant oed ysgol ledled Cymru. Gellir priodoli hyn yn rhannol i'r gydnabyddiaeth a geir o waith effeithiol y rhai dan sylw a'r ffaith bod rhoi brechiadau yn ystod sesiynau mewn ysgolion yn sicrhau mwy o gydraddoldeb, cysondeb a chyfraddau brechu uwch yn gyffredinol nag ardaloedd sy'n cynnig brechiadau i bobl ifanc yn eu harddegau mewn meddygfeydd (VPDP 2010; JCVI 2012). Nod y safonau hyn yw helpu cydweithwyr i adeiladu ar y llwyddiant hwn a gwella gweithdrefnau a phrosesau lle bo hynny'n briodol. Mae cyrraedd y safonau cenedlaethol hyn yn gam pwysig tuag at gyflawni a chynnal cyfraddau brechu uchel a dileu anghydraddoldebau ac fe'u cefnogir ymhellach gan strategaethau cenedlaethol fel Cynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru (WHNSS, Llywodraeth Cymru 2016). Mae cael y brechiadau priodol yn bedair oed, wrth ddechrau'r ysgol, yn rhan o Fframwaith Canlyniadau Iechyd y Cyhoedd i Gymru (Llywodraeth Cymru 2016).

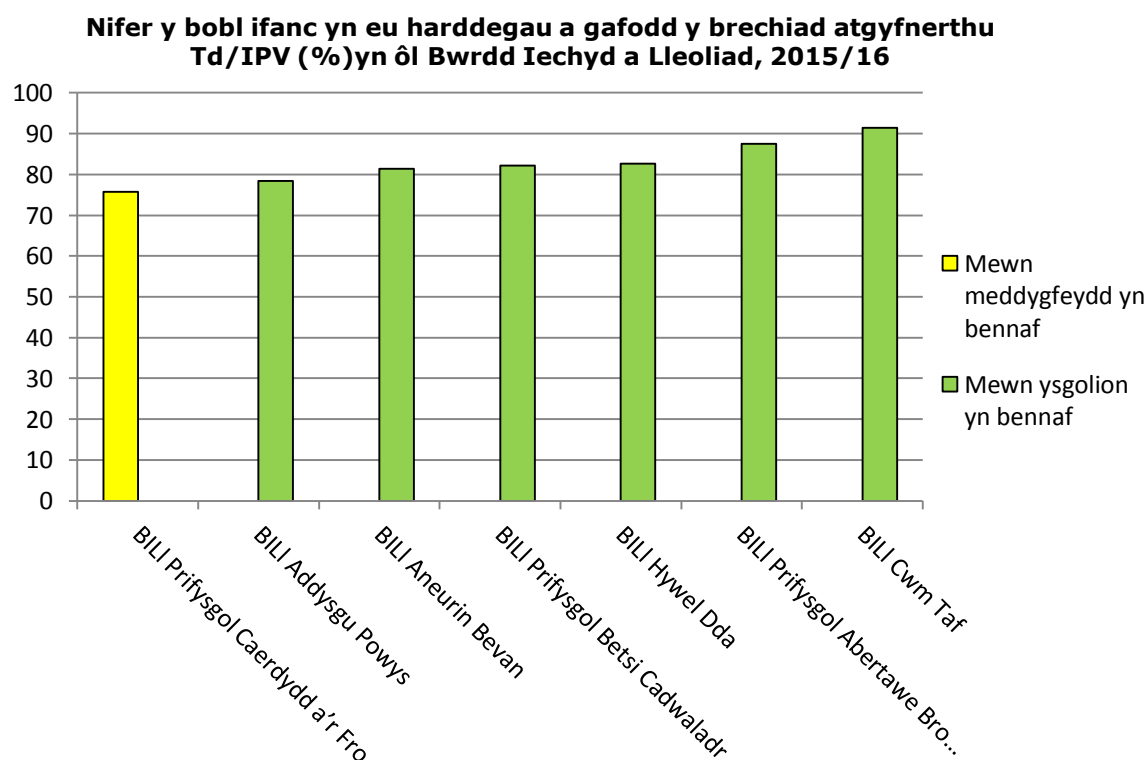
Ffigur 1 Cyfran y plant sydd wedi cael yr imiwneiddiadau arferol priodol erbyn eu bod yn dechrau'r ysgol (pedair oed), Cymru; 2013 – 2016^{1,2}

¹Is-adran Diogelu Iechyd Cyhoeddus Cymru. Cyfraddau brechu ymhlith Plant yng Nghymru, o fis Gorffennaf i fis Medi 2016: adroddiad COVER 120, Tachwedd 2016. Caerdydd, Iechyd Cyhoeddus Cymru.

²Mae hyn yn cyfeirio at blant sydd wedi cael y pigiad atgyfnerthu 4 mewn 1 cyn-ysgol, y pigiad atgyfnerthu Hib/MenC a'r ail ddos MMR erbyn eu bod yn bedair oed.

Ffigur 2 Nifer y bobl ifanc yn eu harddegau a gafodd y pigiad atgyfnerthu Td/IPV yn ôl Bwrdd Iechyd a lleoliad yn 2015/16.

2 Nod

Rhoi canllawiau a safoni, i safon ofynnol y cytunwyd arni, ar gyfer darparu a gweinyddu gwasanaethau imiwneiddio i blant oed ysgol a fydd yn gwella cyfraddau ac yn lleihau anghydraddoldebau yng Nghymru.

3 I bwy y dylai'r safonau fod yn gymwys?

Mae'r safonau hyn wedi'u dylunio'n benodol i'w defnyddio gan y rhai sy'n cynllunio, yn darparu ac yn cefnogi gwasanaethau imiwneiddio i bob plentyn oed ysgol yng Nghymru. Mae hyn yn cynnwys ystod o broffesiynau, a allai gynnwys nyrsys ysgol, ymwelwyr iechyd, nyrsys mewn meddygfeydd, nyrsys arbenigol perthnasol, meddygon teulu, pediatregwyr, nyrsys a meddygon arbenigol ym maes diogelu iechyd, gweinyddwyr iechyd plant, cydlynwyr imiwneiddio byrddau iechyd lleol a rheolwyr gwasanaethau imiwneiddio ac eraill. Er bod y mwyafrif o blant oed ysgol yn mynychu ysgolion Awdurdodau Addysg Lleol (AALI), mae'r safonau hyn yr un mor gymwys i blant oed ysgol a gaiff eu haddysgu mewn lleoliadau eraill, er enghraifft, ysgolion preifat, lleoliadau cwricwlwm amgen, sefydliadau troseddwyr ifanc a'r rhai sy'n cael eu haddysgu gartref.

Ni ddylai cyflwyno safonau gofynnol gyfyngu ar arfer da sydd eisoes ar waith ond yn hytrach dylai safoni gweithdrefnau i lefel ofynnol y cytunwyd arni ledled Cymru. Lle bo arferion sydd ar waith yn barod yn rhagori ar y safonau hyn, anogir camau i rannu arfer da.

4 Safonau imiwneiddio ar gyfer plant oed ysgol yng Nghymru

Tabl 1. Safonau imiwneiddio ar gyfer plant oed ysgol yng Nghymru	
1.	Ymwelwyr iechyd i sicrhau bod yr holl imiwneiddiadau arferol a argymhellir wedi'u cwblhau yn achos yr holl blant ar eu llwyth gwaith erbyn eu bod yn 3 oed a naw mis.
2.	Asesu statws imiwneiddio pob plentyn pan fydd yn dechrau'r ysgol gynradd.
3.	Cynigir brechlyn fflw byw wedi'i wanhau (LAIV) drwy'r trwyn i bob plentyn oed ysgol cymwys yn ystod tymor yr hydref.
4.	Asesu statws imiwneiddio pob plentyn pan fydd yn cyrraedd oed ysgol uwchradd (blwyddyn 7).
5.	Cynigir brechlyn HPV i bob merch gymwys o oed blwyddyn 8 yn yr ysgol.
6.	Cynigir brechlynnau Td/IPV a MenACWY i bob person ifanc cymwys o oed blwyddyn 9 yn yr ysgol
7.	Rhoddir cyfleoedd i'r rhai sy'n colli brechiadau sydd wedi'u trefnu ddal i fyny â'u brechiadau.
8.	Rhoddir pasbort brechu i bob person ifanc sy'n cofnodi'r holl imiwneiddiadau y mae wedi'u cael cyn iddo gyrraedd oed gadael ysgol ym mlwyddyn 11.
9.	Adolygu statws imiwneiddio pob plentyn a pherson ifanc oed ysgol sy'n symud i ardal.
10.	Safon genedlaethol ar gyfer hyrwyddo imiwneiddiadau mewn ysgolion.
11.	Safon genedlaethol ar gyfer imiwneiddio plant a phobl ifanc nad ydynt mewn addysg.
12.	Safon genedlaethol ar gyfer cofnodi data imiwneiddio ysgolion ar lefel leol a chenedlaethol.
13.	Safon genedlaethol ar gyfer cynnal archwiliad lleol blynyddol o'r safonau hyn.
14.	Safon genedlaethol ar gyfer cynnal archwiliad cenedlaethol blynyddol o'r safonau hyn.

Tabl 2. Safonau imiwneiddio ar gyfer plant oed ysgol yng Nghymru yn fanwl.

1. Ymwelwyr iechyd i sicrhau bod yr holl imiwneiddiadau cyn-ysgol arferol a argymhellir wedi'u cwblhau erbyn bod plant yn 3 oed a naw mis.

- Bydd yr ymwelydd iechyd yn adolygu pob plentyn pan fydd yn 3 oed a chwe mis ac yn sicrhau bod trefniadau'n cael eu gwneud i sicrhau bod y plentyn yn cael pob imiwneiddiad cyn iddo ddechrau'r ysgol yn unol â gofynion Rhaglen Plant Iach Cymru i blant rhwng 0 a 7 oed (Llywodraeth Cymru, 2016)

2. Asesu statws imiwneiddio pob plentyn pan fydd yn dechrau'r ysgol gynradd.

- Defnyddir y broses drosglwyddo o'r ymwelydd iechyd i'r gwasanaeth nyrsio mewn ysgolion fel cyfle i nodi unrhyw imiwneiddiadau a gollwyd
- Bydd yr holiadur iechyd a ddarperir gan y gwasanaeth nyrsio mewn ysgolion, i'w gwblhau gan y rhiant/gwarcheidwad, yn cynnwys cwestiynau am statws imiwneiddio'r plentyn (HCWP, Llywodraeth Cymru 2016)
- Caiff ymatebion y rhieni i'r holiaduron eu croesgyfeirio fel y bo'n briodol â gwybodaeth y System Iechyd Plant (CHS) er mwyn sicrhau bod manylion demograffig a statws imiwneiddio yn gyson fel y gellir pennu a yw'r plentyn wedi cael yr [imiwneiddiadau plentynod arferol a gynigir yn y DU](#)
  - Eir i'r afael ag unrhyw anghywirdeb drwy gysylltu â'r rhiant, yr Adran Iechyd Plant (CHD) a'r meddyg teulu fel y bo'n briodol. Dylid hysbysu CHD am unrhyw anghywirdeb, a dylai'r holl newidiadau i gofnodion y plentyn gael eu diweddarau o fewn 7 diwrnod (CHIPS Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2014)
- Lle nodir bod plentyn heb gael pob imiwneiddiad, cynigir apwyntiad arall neu leoliad imiwneiddio arall i'r rhai sy'n colli apwyntiadau dro ar ôl tro er mwyn sicrhau bod y plentyn yn cael yr holl imiwneiddiadau arferol yn unol â HCWP, Llywodraeth Cymru 2016

3. Asesu statws imiwneiddio pob plentyn pan fydd yn dechrau'r ysgol uwchradd (cyfnod allweddol 3 - blwyddyn ysgol 7).

- Pan fydd plentyn yn cyrraedd oed addysg uwchradd (blwyddyn 7) dylid gwirio ei statws imiwneiddio ar sail y wybodaeth a ddelir ar CHS fel yr amlinellir yn WHC 2005 (081) a CHIPS (Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2014)
- Dylai CHD roi'r adroddiadau priodol i'r gwasanaeth nyrsio mewn ysgolion er mwyn cynnal y gwiriadau hyn
- Dylid mynd i'r afael ag unrhyw anghywirdeb drwy gysylltu â'r rhiant, CHD a'r meddyg teulu fel y bo'n briodol. Dylid hysbysu CHD am unrhyw anghywirdeb, a dylai'r holl newidiadau i gofnodion y plentyn gael eu diweddarau o fewn 7 diwrnod (CHIPS Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2014)
- Lle nodir bod plentyn heb gael pob imiwneiddiad, rhoddir gwybodaeth i'r rhieni sut y gellir trefnu ei fod yn cael yr imiwneiddiadau hynny

4. Safon genedlaethol bod pob merch gymwys ym mlwyddyn 8 yn yr ysgol yn cael cynnig brechlyn HPV.

- Yn unol â WHC 2014 (13), bydd pob merch oed blwyddyn 8 yn cael cynnig

dos cyntaf brechlyn HPV a bydd merched ym mlwyddyn 9 yn cael cynnig yr ail ddos

- Bydd CHD yn paratoi ffurflen ganiatâd a fydd yn cynnwys statws brechu blaenorol er mwyn cael caniatâd y rhieni a nodi imiwneiddiadau a gollwyd tra bod merched yn dod i gael brechlyn HPV
- Dylai rhieni a merched cymwys gael cyfle i ddarllen taflen wybodaeth cyn rhoi caniatâd
- Dylid rhoi cyfle i hyrwyddo brechlyn HPV cyn y sesiwn frechu
- Dylai merched sy'n colli eu cyfle cyntaf i gael y brechiad gael cynnig cyfle arall fel rhan o raglen frechu'r gwasanaeth nyrsio mewn ysgolion naill ai drwy glinigau wrth gefn neu sesiynau brechu eraill a gynhelir yn yr ysgol yn ystod yr un flwyddyn academaidd (WHC 2014 (13))
- Rhoddir gwybodaeth am sut y gellir cael brechiadau yn lle'r rhai a gollwyd neu cynigir apwyntiad arall
- Lle nad yw'r rhieni wedi rhoi caniatâd, dylid cynnig brechlyn HPV gan ddefnyddio Cymhwysedd Gillick pan fo hynny'n briodol
- Caiff data ar sesiynau brechu mewn ysgolion eu dychwelyd i CHD o fewn 7 diwrnod fel y gellir eu lanlwytho i CHS o fewn 14 diwrnod i'w derbyn (CHIPS Iechyd Cyhoeddus Cymru 2014)
- Dylid anfon hysbysiadau ynghylch brechlynnau a roddir fel rhan o raglenni mewn ysgolion at feddygon teulu o fewn 28 diwrnod i'r sesiwn imiwneiddio (CHIPS 2014)

5. Cynigir brechlynnau Td/IPV a MenACWY i bob person ifanc cymwys ym mlwyddyn 9.

- Yn unol â WHC 2015 (37) cynigir brechlyn Td/IPV a MenACWY i bob person ifanc oed blwyddyn 9 yn yr ysgol. Os bydd eich plentyn yn mynychu ysgol lle na ddarperir y rhaglen frechu arferol gyfredol yn yr ysgol, dylai byrddau iechyd wneud trefniadau amgen lleol i frechu pobl ifanc pan fyddant yn cyrraedd yr oedran priodol
- Yn achos brechiadau a roddir yn ystod sesiynau yn yr ysgol, bydd CHD yn paratoi ffurflen ganiatâd a fydd yn cynnwys statws brechu blaenorol er mwyn gallu nodi imiwneiddiadau a gollwyd tra bod pobl ifanc yn dod i gael brechlynnau Td/IPV a MenACWY
- Dylai rhieni a phobl ifanc gael cyfle i ddarllen taflen wybodaeth cyn rhoi caniatâd
- Dylid rhoi cyfle i hyrwyddo brechlynnau Td/IPV a MenACWY cyn y sesiwn frechu
- Os oes gan unrhyw blentyn statws imiwneiddio anghyflawn, dylid rhoi'r imiwneiddiadau a gollwyd iddo yn ystod y sesiwn (WHC 2005 (081), WHC 2015 (37)) a (phennod 21 y Llyfr Gwyrdd, 2013)
- Lle nad yw'r rhieni wedi rhoi caniatâd, dylid cynnig y brechiad gan ddefnyddio Cymhwysedd Gillick pan fo hynny'n briodol
- Caiff data ar sesiynau brechu mewn ysgolion eu dychwelyd i CHD o fewn 7 diwrnod fel y gellir eu lanlwytho i CHS o fewn 14 diwrnod i'w derbyn (CHIPS Iechyd Cyhoeddus Cymru, 14)
- Dylid anfon hysbysiadau ynghylch brechlynnau a roddir fel rhan o raglenni mewn ysgolion at feddygon teulu o fewn 28 diwrnod i'r sesiwn imiwneiddio (CHIPS 2014)

6. Cynigir brechlynnau Td/IPV a MenACWY i bob person ifanc cymwys ym mlwyddyn 9.

- Yn unol â WHC 2015 (37) cynigir brechlyn Td/IPV a MenACWY i bob person ifanc oed blwyddyn 9 yn yr ysgol. Os bydd eich plentyn yn mynychu ysgol lle na ddarperir y rhaglen frechu arferol gyfredol yn yr ysgol, dylai byrddau iechyd wneud trefniadau amgen lleol i frechu pobl ifanc pan fyddant yn cyrraedd yr oedran priodol
- Yn achos brechiadau a roddir yn ystod sesiynau yn yr ysgol, bydd CHD yn paratoi ffurflen ganiatâd a fydd yn cynnwys statws brechu blaenorol er mwyn gallu nodi imiwneiddiadau a gollwyd tra bod pobl ifanc yn dod i gael brechlynnau Td/IPV a MenACWY
- Dylai rhieni a phobl ifanc gael cyfle i ddarllen taflen wybodaeth cyn rhoi caniatâd
- Dylid rhoi cyfle i hyrwyddo brechlynnau Td/IPV a MenACWY cyn y sesiwn frechu
- Os oes gan unrhyw blentyn statws imiwneiddio anghyflawn, dylid rhoi'r imiwneiddiadau a gollwyd iddo yn ystod y sesiwn (WHC 2005 (081), WHC 2015 (37)) a (phennod 21 y Llyfr Gwyrdd, 2013)
- Lle nad yw'r rhieni wedi rhoi caniatâd, dylid cynnig y brechiad gan ddefnyddio Cymhwysedd Gillick pan fo hynny'n briodol
- Caiff data ar sesiynau brechu mewn ysgolion eu dychwelyd i CHD o fewn 7 diwrnod fel y gellir eu lanlwytho i CHS o fewn 14 diwrnod i'w derbyn (CHIPS Iechyd Cyhoeddus Cymru, 14)
- Dylid anfon hysbysiadau ynghylch brechlynnau a roddir fel rhan o raglenni mewn ysgolion at feddygon teulu o fewn 28 diwrnod i'r sesiwn imiwneiddio (CHIPS 2014)

7. Cynigir brechlynnau Td/IPV a MenACWY i bob person ifanc cymwys ym mlwyddyn 9.

- Yn unol â WHC 2015 (37) cynigir brechlyn Td/IPV a MenACWY i bob person ifanc oed blwyddyn 9 yn yr ysgol. Os bydd eich plentyn yn mynychu ysgol lle na ddarperir y rhaglen frechu arferol gyfredol yn yr ysgol, dylai byrddau iechyd wneud trefniadau amgen lleol i frechu pobl ifanc pan fyddant yn cyrraedd yr oedran priodol
- Yn achos brechiadau a roddir yn ystod sesiynau yn yr ysgol, bydd CHD yn paratoi ffurflen ganiatâd a fydd yn cynnwys statws brechu blaenorol er mwyn gallu nodi imiwneiddiadau a gollwyd tra bod pobl ifanc yn dod i gael brechlynnau Td/IPV a MenACWY
- Dylai rhieni a phobl ifanc gael cyfle i ddarllen taflen wybodaeth cyn rhoi caniatâd
- Dylid rhoi cyfle i hyrwyddo brechlynnau Td/IPV a MenACWY cyn y sesiwn frechu
- Os oes gan unrhyw blentyn statws imiwneiddio anghyflawn, dylid rhoi'r imiwneiddiadau a gollwyd iddo yn ystod y sesiwn (WHC 2005 (081), WHC 2015 (37)) a (phennod 21 y Llyfr Gwyrdd, 2013)
- Lle nad yw'r rhieni wedi rhoi caniatâd, dylid cynnig y brechiad gan ddefnyddio Cymhwysedd Gillick pan fo hynny'n briodol
- Caiff data ar sesiynau brechu mewn ysgolion eu dychwelyd i CHD o fewn 7

diwrnod fel y gellir eu lanlwytho i CHS o fewn 14 diwrnod i'w derbyn (CHIPS Iechyd Cyhoeddus Cymru, 14)

- Dylid anfon hysbysiadau ynghylch brechlynnau a roddir fel rhan o raglenni mewn ysgolion at feddygon teulu o fewn 28 diwrnod i'r sesiwn imiwneiddio (CHIPS 2014)

8. Rhoddir cyfleoedd i'r rhai sy'n colli brechiadau sydd wedi'u trefnu ddal i fyny â'u brechiadau

- Os oes gan unrhyw blentyn statws imiwneiddio anghyflawn, dylid cynnig yr imiwneiddiadau a gollwyd iddo cyn gynted â phosibl yn ystod y sesiwn nesaf sydd ar gael fel yr amlinellir yn WHC 2005 (081), WHC 2014 (13) a WHC 2015 (037)
- Lle bo'r rhiant wedi rhoi caniatâd ond nad yw'r plentyn yn dod i gael brechiad, cysylltir â'r rhiant er mwyn hysbysu sut a phryd y gellir brechu'r plentyn
- Cynigir lleoliad brechu arall i'r plant hynny y nodir eu bod yn anodd eu cyrraedd ac sydd felly'n annhebygol o gael brechiadau neu sy'n debygol o golli sesiynau brechu yn barhaus
- Achubir ar y cyfle i wirio statws imiwneiddio a chynnig brechiadau i bob person ifanc sy'n cael gofal sylfaenol er mwyn sicrhau ei fod wedi cael yr holl imiwneiddiadau arferol a gynigir yn y DU (Manyleb gwasanaeth, Llywodraeth Cymru, 2016)
- Caiff hysbysiadau am frechlynnau a roddir eu dychwelyd i CHD o fewn 7 diwrnod fel y gellir lanlwytho'r wybodaeth i CHS o fewn 7 diwrnod (14 diwrnod ar gyfer sesiynau mewn ysgolion)
- Dylid anfon hysbysiadau ynghylch brechlynnau a roddir fel rhan o raglenni mewn ysgolion at feddygon teulu o fewn 28 diwrnod i'r sesiwn imiwneiddio (CHIPS 2014)

9. Rhoddir pasbort brechu i bob person ifanc sy'n cofnodi'r holl imiwneiddiadau y mae wedi'u cael cyn iddo gyrraedd oed gadael ysgol (blwyddyn 11 yn yr ysgol).

- Bydd CHD yn cynnal ymarfer glanhau data gan ddefnyddio gwybodaeth gyfredol o faes addysg i sicrhau bod pob person ifanc ym mlwyddyn 11 yn yr ysgol wedi'i gofnodi'n briodol ar CHS
- Bydd CHD yn paratoi pasbort brechu unigol i bob person ifanc oed Blwyddyn 11 yn yr ysgol er mwyn rhoi gwybodaeth am ei statws brechu cyfredol a nodi unrhyw frechiadau a gollwyd ynghyd â gwybodaeth am sut i gael y brechiadau hynny

10. Adolygu statws imiwneiddio pob plentyn a pherson ifanc oed ysgol sy'n symud i ardal.

- Dylai rhestrau ysgolion gael eu diweddarau yn y dosbarth derbyn, ym mlwyddyn 7, ac fel y bo'n briodol ar gyfer ardaloedd sydd â rhaglenni brechu mewn ysgolion fel y nodir yn WHC 2005 (81) a CHIPS (Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2014)
- Yn unol â CHIPS (Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2014) dylid gwirio statws imiwneiddio pan geir gwybod am drosglwyddiad o'r tu allan
  - Yn achos plant sy'n trosglwyddo i mewn i fwrdd iechyd, dylid cael hanes imiwneiddio gan y bwrdd iechyd/grŵp comisiynu clinigol (CCG)

blaenorol a dylid diweddarau'r holl gofnodion o fewn 14 diwrnod i dderbyn y wybodaeth.

- Dylai plant sy'n trosglwyddo o ardaloedd eraill, gan gynnwys o dramor, gael asesiad i ganfod pa frechiadau y maent wedi eu cael/heb eu cael a dylent gael brechiadau yn unol â'r algorithm [Brechu unigolion â statws imiwneiddio ansicr ac anghyflawn](#) (PHE, fersiwn gyfredol).

11. Safon genedlaethol ar gyfer hyrwyddo imiwneiddiadau mewn ysgolion

- Dylai gwasanaethau nyrsio mewn ysgolion geisio cymorth y cydlynwyr Ysgolion Iach i hyrwyddo imiwneiddio mewn ysgolion yn unol â Gwobr Ansawdd Genedlaethol Cynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru
- Unwaith y cytunir ar ddyddiad ar gyfer sesiwn frechu, rhoddir cadarnhad ysgrifenedig i'r ysgol er mwyn sicrhau bod y gofynion ar gyfer y sesiynau'n cael eu hamlinellu'n glir a bod ysgolion yn ymwybodol o bwysigrwydd cefnogi'r sesiwn
- Cynhelir gweithgareddau hybu iechyd cyn cynnal sesiwn frechu mewn ysgol er mwyn sicrhau y gall pawb gael gwybodaeth gyfredol am y brechlyn, y clefyd/au y mae'r brechlyn yn diogelu yn ei erbyn/eu herbyn a sut y caiff y brechlyn ei roi
- Ar ôl y sesiwn frechu, dylai'r gwasanaeth nyrsio mewn ysgolion roi adborth i'r ysgol ar ei chyfraddau brechu

12. Safon genedlaethol ar gyfer imiwneiddio plant a phobl ifanc nad ydynt mewn addysg

- Bydd CHD yn gofyn am wybodaeth gan yr AALI o leiaf unwaith y flwyddyn er mwyn galluogi byrddau iechyd i nodi plant oed ysgol sy'n byw yn yr AALI nad ydynt yn mynychu ysgol er mwyn sicrhau eu bod yn cael cynnig brechiadau yn unol ag amserlen arferol y DU
- Dylai plant a phobl ifanc nad ydynt mewn addysg brif ffrwd ac felly na allant gymryd rhan mewn rhaglenni brechu mewn ysgolion gael eu hasesu i weld a ydynt wedi colli unrhyw imiwneiddiadau a dylid cynnig brechiadau iddynt mewn lleoliadau amgen e.e. meddygfa, clinigau cymunedol, yn y cartref, er mwyn sicrhau eu bod wedi cael yr imiwneiddiadau priodol yn unol ag amserlen arferol y DU

13. Safon genedlaethol ar gyfer cofnodi data imiwneiddio ysgolion ar lefel leol a chenedlaethol.

- Yn achos brechiadau a roddir fel rhan o amserlen imiwneiddio plant y DU (heb gynnwys y fflw), caiff data ar gyfraddau imiwneiddio plant yng Nghymru eu cyhoeddi yn chwarterol ac yn flynyddol ar lefel awdurdodau lleol a byrddau iechyd cenedlaethol gan VPDP Iechyd Cyhoeddus Cymru yn adroddiad COVER ar gyfer pob imiwneiddiad plant arferol.
- Caiff cyfraddau brechiadau rhag y fflw a roddir fel rhan o raglen Brechiad rhag y Fflw i Blant eu cyhoeddi bob pythefnos yn ystod tymor y fflw fel rhan o adroddiad ar-lein y brechlyn rhag y fflw (IVOR)
- Bydd pawb sydd ynghlwm wrth sesiynau brechu plant oed ysgol, p'un a ydynt yn rhoi'r brechiadau neu'n chwarae rôl gefnogol, yn gallu cael gafael ar ddata COVER/IVOR

14. Safonau cenedlaethol ar gyfer archwilio/monitro'r safonau hyn yn lleol

- Caiff cydymffurfiaeth â'r Safonau Imiwneiddio ar gyfer Plant Oed Ysgol (ISSAC) yng Nghymru ei harchwilio'n flynyddol gan Gydlynedd Imiwneiddio'r Bwrdd Iechyd. Dylid cymryd camau i wella meysydd lle na cheir cydymffurfiaeth
- Os na ellir cyrraedd safon, caiff asesiad risg ei gwblhau a'i ddwyn i sylw grŵp imiwneiddio a brechu'r bwrdd iechyd

15. Safonau cenedlaethol ar gyfer gwaith archwilio/monitro a gwella cenedlaethol

- Caiff cydymffurfiaeth â'r Safonau Imiwneiddio ar gyfer Plant Oed Ysgol (ISSAC) yng Nghymru ei harchwilio a'i chyhoeddi'n flynyddol gan VPDP Iechyd Cyhoeddus Cymru

5 Cyfeiriadau

Y Cydbwyllgor Brechu ac Imiwneiddio, Gorffennaf 2012. Cofnodion yr Is-grŵp Meningococcal C. Gorffennaf, 2012) Ar gael yn:

<http://media.dh.gov.uk/network/261/files/2012/11/JCVI-meningococcal-sub-committee-meeting-13-July-2012.pdf> Cyrchwyd ym mis Medi 2016

Public Health England 2016. Brechiadau ar gyfer unigolion sydd â statws imiwneiddio ansicr neu anghyflawn. Ar gael yn <http://www.immunisation.wales.nhs.uk/schedules-uk-other-countries>. Cyrchwyd ym mis Awst 2016

Iechyd Cyhoeddus Cymru. Archwiliad o imiwneiddiadau atgyfnerthu arferol i bobl ifanc yn eu harddegau yng Nghymru. Ar gael yn <http://www.immunisation.wales.nhs.uk/audit>. Cyrchwyd ym mis Medi 2016

Iechyd Cyhoeddus Cymru 2014. Safonau Proses Imiwneiddio Iechyd Plant - Safonau Gofynnol Cenedlaethol ar gyfer Gweithdrefnau Gweinyddu a Casglu Data Imiwneiddiadau Plentynodod Ar gael yn: <http://www.immunisation.wales.nhs.uk/child-health-system#Guidance> Cyrchwyd ym mis Medi 2016.

Llywodraeth Cynulliad Cymru 2005. Cylchlythyr Iechyd Cymru (2005) 81: Rhaglen Dal i Fyny ag Imiwneiddiadau MMR. Ar gael yn: <http://howis.wales.nhs.uk/sites3/page.cfm?orgid=474&pid=21347> Cyrchwyd ym mis Awst 2016

Llywodraeth Cymru 2009, Fframwaith ar gyfer Gwasanaeth Nyrsio mewn Ysgolion i Gymru. Ar gael yn <http://gov.wales/docs/dhss/publications/100707schoolnurseadultscy.pdf> Cyrchwyd ym mis Medi 2016.

Llywodraeth Cymru 2014. Prif Swyddog Meddygol (2014) 13: Newidiadau i'r amserlen HPV o fis Medi 2014. Ar gael yn: <http://nww.immunisation.wales.nhs.uk/policy-letters-a-to-i#HPV> Cyrchwyd ym mis Medi 2016

Llywodraeth Cymru 2015. Cylchlythyr Iechyd Cymru (2015) 037: Brechiad Meningococcol ACWY cyfun (MenACWY). Ar gael yn: <http://www.immunisation.wales.nhs.uk/policy-letters-j-to-z#Meningococcal> Cyrchwyd ym mis Medi 2016

Llywodraeth Cymru 2016, Plant Iach Cymru (0-7 oed). Ar gael yn **Error! Hyperlink reference not valid.** <http://gov.wales/about/cabinet/decisions/previous-administration/2014/julsep/health/900684md1878/?skip=1&lang=cy> (disgwyllir iddo gael ei gyhoeddi ym mis Hydref 2016)

Llywodraeth Cymru 2016. Mesur iechyd a llesiant cenedl. Ar gael yn: <http://gov.wales/docs/phhs/publications/160329frameworkcy.pdf> Cyrchwyd ym mis Medi 2016

Llywodraeth Cymru 2016 Brechiadau heb eu trefnu i blant a phobl ifanc, Manyleb Gwasanaeth.

Llywodraeth Cymru 2016. Cynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru. Ar gael yn <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/888/page/82249>. Cyrchwyd ym mis Medi 2016.

Rhestr o'r termau a'r talfyriadau a ddefnyddir

CHD - Adran Iechyd Plant

CCG - Grŵp comisiynu clinigol (Lloegr)

CCH2000 - Iechyd Plant Cymunedol 2000 (meddalwedd rheoli data/clinigol a ddefnyddir gan holl Adrannau Gweinyddu Iechyd Plant y GIG yng Nghymru, a ddarperir gan NWIS).

CHIPS – Safonau Proses Imiwneiddio Iechyd Plant

COVER - Coverage of Vaccination Evaluated Rapidly

CHS - System Iechyd Plant

CYPriS – System integredig plant a phobl ifanc

Brechlyn HPV - Brechlyn y Feirws Papiloma Dynol.

BI - Bwrdd Iechyd.

IVOR – Cofnodi Brechiadau'r Ffliw Ar-lein

JCVI – Cydbwyllgor Brechu ac Imiwneiddio

AALI – Awdurdod Addysg Lleol

LAIV - Brechlyn ffliw byw wedi'i wanhau

MenACWY – Brechlyn meningococol ACWY cyfun

MMR – Brechlyn y Frech Goch, Clwy'r Pennau a Rwbela

NWIS - Gwasanaeth Gwybodeg GIG Cymru

PHE - Public Health England

VPDP - Rhaglen Frechu yn erbyn Clefydau Ataliadwy Iechyd Cyhoeddus Cymru

WHC - Cylchlythyr Iechyd Cymru

WNHSS - Cynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru

Canllawiau ar gyfer Gweithredu Rhaglen Mesur Plant Cymru

Awduron:

Linda Bailey, Ymgynghorydd Iechyd Cyhoeddus/Gwybodaeth Iechyd
Dr Ciaran Humphreys, Ymgynghorydd Iechyd Cyhoeddus/Gwybodaeth Iechyd
Helen Crowther, Swyddog Prosiect, Rhaglen Mesur Plant Cymru
Gyda diolch i aelodau Grŵp Llywio Rhaglen Mesur Plant, yn arbennig Susan Jones,
Nyrs Arweiniol Iechyd Ysgolion, am eu cyngor a'u cefnogaeth wrth ysgrifennu'r
canllawiau hyn.

Dyddiad: Diweddarwyd Gorffennaf 2016 | **Fersiwn:** 1.4.

Cyhoeddi/Dosbarthu: Mae'r Canllawiau hyn wedi'u hanelu at bawb sy'n ymwneud â
chyflawni Rhaglen Mesur Plant Cymru neu sy'n ei chefnogi, gan gynnwys staff nyrsio,
staff iechyd plant a staff rheoli

Dyddiad Adolygu: Hydref 2017

Diben y Ddogfen a Chrynodeb Ohoni:

Diben y ddogfen hon yw bod yn ganllaw ymarferol manwl i reoli Rhaglen Mesur Plant
Cymru a dylid ei darllen ar y cyd â'r Rheoliadau [1], Safonau Allweddol y Rhaglen
Mesur Plant.

NODER: Mae'r rhifau italig (1) mewn cromfachau yn cyfeirio at y pwynt cyfatebol yn y
ddogfen Safonau. Nid ydynt o reidrwydd yn ymddangos yn eu trefn rifiadol yn y ddogfen
hon. Noder mai yn Saesneg yn unig y mae ffurflen canlyniadau'r Rhaglen Mesur Plant –
Ffurflen Ymarfer Mesur wedi'i Drefnu a Heb Ei Drefnu.

TABL CYNNWYS

1. GWEITHREDU'R RHAGLEN	4
2. GWNEUD Y TREFNIADAU	4
3. AMSERIAD YR YMARFER MESUR	4
4. CYFRANOGI YN Y RHAGLEN AC EITHRIO O'R RHAGLEN	5
5. CYFATHREBU AG AWDURDODAU ADDYSG LLEOL AC YSGOLION	6
6. CYFARPAR A GRADDNODI.....	6
7. Y DULL O FESUR	6
8. CYFLYRAU MEDDYGOL A CHYFLYRAU ERAILL Sy'N DYLANWADU AR FESURIADAU.....	7
9. COFNODI'R CANLYNIADAU AR GYFER NYRSYS YSGOL	8
Pwysau / Weight.....	9
Canlyniad wedi'i gofnodi i'r 0.1 kg agosaf.	9
Taldra / Height	9
Canlyniad wedi'i gofnodi i'r 0.1 cm agosaf.	9
(Do/Naddo) Ydy'r rhieni wedi gofyn am adborth ar y canlyniadau –bydd rhieni'n darparu'r wybodaeth hon mewn ymateb i'r llythyr at rieni.	9
Cwblhewch hwn os bydd y plentyn yn cael ei fesur ar ddiwrnod gwahanol i weddill ei ddosbarth - e.e. os bydd yn absennol un diwrnod ond yn bresennol yr wythnos ganlynol.....	9
Dillad / Clothing.....	10
10. COFNODI DATA.....	10
11. CYFLWYNO ADRODDIADAU.....	11
12. RHOI ADBORTH AR Y CANLYNIADAU	11
13. HYFFORDDI A GORUCHWYLIO Staff	11
14. CYFEIRIADAU.....	13
15. BYRFODDAU	13
16. ADNODDAU sydd AR WEFAN Y RHAGLEN MESUR PLANT	13
ATODIAD 1.....	14

ATODIAD 2.....	15
ATODIAD 3.....	16
ATODIAD 4 CYFRIFO BMI.....	17

Nod y Rhaglen Mesur Plant yw safoni'r broses o fesur taldra a phwysau plant ysgol ar hyd a lled Cymru. Mae hyn yn galluogi tueddiadau o ran nifer y plant dan bwysau, dros bwysau a gordew i gael eu cofnodi ar hyd a lled Cymru a'u cymharu â gwledydd eraill. Rhaglen oruchwyllo yw'r rhaglen hon, ac mae unrhyw gamau clinigol neu ragweithiol dilynol yn parhau i fod yn gyfrifoldeb i'r Bwrdd Iechyd Lleol.

1. GWEITHREDU'R RHAGLEN

(1). Daeth y Rheoliadau ar gyfer Rhaglen Mesur Plant Cymru i rym ar 1^{af} Awst 2011. Mae pob un o'r saith Bwrdd Iechyd wedi ymgorffori'r Rhaglen Mesur Plant i'r gwasanaeth arferol a ddarperir gan eu timau iechyd ysgol a thimau cofnodion iechyd plant lleol.

Mae'r canllawiau hyn yn cwmpasu'r prosesau gweithredol ar gyfer cynnig apwyntiadau i blant, rhoi'r cyfle iddynt eithrio o'r rhaglen, cael eu mesur, cofnodi'r canlyniadau, defnyddio'r data, yn ogystal ag adrodd ar lefel leol a chenedlaethol.

2. GWNEUD Y TREFNIADAU

(4 a 13) Noda'r Rheoliadau y dylai'r trefniadau ar gyfer mesur gael eu rheoli gan weithiwr gofal iechyd proffesiynol perthnasol neu unigolyn a gymeradwywyd gan Weinidog Llywodraeth Cymru. Yn y rhan fwyaf o achosion arweinydd y tîm nyrsys ysgol fydd yr unigolyn perthnasol.

Er mwyn trefnu mesuriadau'r Rhaglen Mesur Plant, dylai'r nyrsys ysgol gasglu rhestrau dosbarthiadau derbyn oddi wrth ysgolion er mwyn nodi'r plant sydd i'w cynnwys yn y Rhaglen Mesur Plant. Byddai'n fanteisiol cael cytundeb rhannu data priodol rhwng y Bwrdd Iechyd Lleol ac Awdurdodau Addysg Lleol gan y bydd yn lleihau'r amser a dreulir yn casglu rhestrau dosbarthiadau oddi wrth ysgolion.

Caiff rhestrau ysgolion eu trosglwyddo i staff cofnodion iechyd plant i'w llwytho i'r Gronfa Ddata Genedlaethol ar Iechyd Plant.⁽²²⁾ Mae angen cod ysgol cywir a bydd hyn yn galluogi modiwl Rhaglen Mesur Plant y Gronfa Ddata Genedlaethol ar Iechyd Plant i gynhyrchu rhestrau o amserlenni, labeli cyfeiriad ac adroddiadau. Gellir defnyddio'r rhain i gynllunio amserlenni yn ogystal â chynhyrchu amserlenni wedi'u hargraffu.

(2 a 3) Caiff y cohort ei nodi drwy ddewis pob plentyn dosbarth derbyn sy'n cael ei ben-blwydd yn 5 oed yn ystod y flwyddyn ysgol rhwng 1^{af} Medi a 31^{ain} Awst yn y flwyddyn berthnasol.

3. AMSERIAD YR YMARFER MESUR

(5) Dylai plant gael eu mesur rhwng 1^{af} Medi a 31^{ain} Gorffennaf yn ystod y flwyddyn y byddant yn y dosbarth derbyn. Mae'n arfer da ceisio cwblhau'r ymarfer mesur ddwy wythnos cyn diwedd tymor yr haf gan y gall presenoldeb leihau, ac mae'r calendr ysgol yn brysur iawn yn union cyn gwyliau'r haf.

(10) Y tîm nyrsys ysgol sy'n gwneud y trefniadau mesur gyda'r ysgol, ac yn hysbysu'r adran iechyd plant am ddyddiad mesur arfaethedig er mwyn i ffurflenni ymarfer mesur wedi'i drefnu gael eu hargraffu.

4. CYFRANOGI YN Y RHAGLEN AC EITHRIO O'R RHAGLEN

(6) Rhaid cynnig cyfle rhesymol i rieni eithrio eu plentyn o'r Rhaglen Mesur Plant. Dylid cyflawni hyn drwy anfon llythyr at rieni o leiaf ddwy wythnos cyn dyddiad yr ymarfer mesur.

Dylai pob Bwrdd Iechyd:

- Roi cyfle i rieni ofyn am gael gweld canlyniadau eu plentyn. Fel isafswm dylai Byrddau Iechyd Lleol roi adborth ar ganlyniadau i rieni sy'n gofyn am hynny, ond gall Byrddau Iechyd Lleol ddewis rhoi adborth i bob rhiant.
- (8) Pennu disgwyliadau yn unol â pholisi'r Bwrdd Iechyd Lleol ynghylch rhieni sy'n dymuno bod yn bresennol gan fod y Rheoliadau'n caniatáu i oedolyn cyfarwydd fod yn bresennol os bydd y plentyn yn dymuno hynny. Yn ymarferol, oni bai bod plentyn yn nerfus iawn, neu fod archwiliad meddygol llawn yn cael ei wneud ar yr un pryd (sy'n ei gwneud yn ofynnol i riant fod yn bresennol), mae'n debygol y bydd mwyafrif y plant yn parhau i gael eu mesur yn yr ysgol heb i rieni fod yn bresennol.
- Rhoi manylion cyswllt perthnasol ar gyfer y nyrs ysgol a'r Rhaglen Mesur Plant i rieni.
- Rhoi'r daflen Rhaglen Mesur Plant i rieni.
- Defnyddio posteri'r Rhaglen Mesur Plant mewn ardaloedd cymunedol mewn ysgolion i atgoffa rhieni am y mesuriadau arfaethedig.
- Annog ysgolion i ddefnyddio eu dulliau lleol eu hunain i helpu i sicrhau bod gwybodaeth yn cyrraedd rhieni e.e. negeseuon testun, cyfrifon cyfryngau cymdeithasol yr ysgol, cylchlythyrau ysgol ac ati.

(7) Ni chaiff plant eu cynnwys yn ymarfer mesur taldra a phwysau'r Rhaglen Mesur Plant os bydd rhieni yn eu heithrio o'r rhaglen neu os na fyddant yn fodlon neu'n gallu cymryd rhan ynddi. Mae'n bosibl y caiff taldra a phwysau plant sydd wedi'u heithrio o'r rhaglen eu mesur at ddibenion eraill, ar yr amod bod trefniadau caniatâd priodol ar waith at y dibenion hynny (e.e. asesiadau iechyd rheolaidd). Mae angen cofnodi hyn ar ffurflen y Rhaglen ac yna ar y system iechyd plant (gweler yr adran ar gofnodi canlyniadau am fanylion).

Os nad yw'r ysgol neu dîm iechyd yr ysgol wedi derbyn neges yn gwrthod caniatâd, dylid pwyso a mesur y plentyn ochr yn ochr â'i gyfoedion.

Sicrwydd bod yr ymarfer yn ddienw ac anogaeth i gymryd rhan ynddo

Caiff y staff eu hannog i hyrwyddo cyfranogiad drwy gysylltu â rhieni sy'n tynnu eu caniatâd yn ôl, er mwyn trafod eu dewis.

(9, 14 a 15) Dylai staff fod yn ymwybodol y gall plant fod yn sensitif ynglŷn â'u taldra a'u pwysau, neu'r ddau a dylid cymryd y mesuriadau mewn modd sensitif ac os yn bosibl yn breifat. Dylid ymdrin yn briodol â phob pryder, a dylid parchu urddas ac anghenion diwylliannol bob amser. Ni ddylid gorfodi plentyn i gymryd rhan dan unrhyw amgylchiadau. Dylid osgoi pwyso plant yng ngwydd eu cyfoedion neu gadw plant gyda'i gilydd mewn 'ardal aros' lle bynnag y bo'n bosibl.

Rhaid cadw cyfrinachedd. Ni ddylid rhoi adborth uniongyrchol ar y canlyniadau i'r ysgol ac ni ddylid byth ddweud wrth blant beth yw mesuriadau plant eraill.

5. CYFATHREBU AG AWDURDODAU ADDYSG LLEOL AC YSGOLION

Gellir cyfeirio ysgolion a staff o Awdurdodau Addysg Lleol at dudalennau'r Rhaglen Mesur Plant ar wefan Iechyd Cyhoeddus Cymru, i gael gwybodaeth ynglŷn â'r rhaglen, sy'n cynnwys clipiau fideo Cymraeg a Saesneg.

6. CYFARPAR A GRADDNODI

Mae'n rhaid i'r cyfarpar a ddefnyddir ar gyfer y Rhaglen Mesur Plant fod mewn cyflwr da a chyrraedd y safonau gofynnol fel y nodir isod.

Cloriannau pwyso

(11) Dylai cloriannau pwyso fod yn rhai dosbarth meddygol 3 neu uwch ac mae'n rhaid iddynt gydymffurfio â Chyfarwyddeb EU 90/384/EEC yr UE. Dylid graddnodi cloriannau yn flynyddol. Os oes rheswm i gredu ar unrhyw adeg y gall y cyfarpar pwyso fod yn anghywir, dylid ei ailraddnodi.

Stadiomedrau

(12) Dylid mesur taldra gyda dull mesur taldra cludadwy y gellir sefyll arno (stadiomedrau) sy'n dangos taldra mewn centimetrau a milimetrau. Mae'r stadiomedrau sydd wedi'u cymeradwyo yn cynnwys Mesurydd Taldra Caerlŷr (Leicester) a SECA 213. Ni ddylid defnyddio mesuryddion taldra sonig, digidol na mesuryddion wedi'u gosod ar wal.

Dylai stadiomedrau gael eu rhoi at ei gilydd yn gywir ac yn unol â chyfarwyddiadau'r gweithgynhyrchydd. Mae angen dyfeisiau sefydlogi sy'n galluogi'r darn unionsyth i orffwys yn erbyn wal er mwyn cymryd mesuriadau cywir. Mae gan stadiomedrau SECA un ddyfais sefydlog, ond mae gan glorian Caerlŷr ddwy. Dylid clipio'r rhain ar flaen yr adrannau unionsyth i'w cadw'n ddiogel pan gaiff y cloriannau eu storio. Dylid defnyddio'r nifer gywir o ddyfeisiau sefydlogi bob tro.

NODER: Dylech sicrhau, os byddwch yn archebu breichiau newydd ar gyfer mesurydd taldra Caerlŷr, eich bod yn dewis y darn cywir oherwydd gall defnyddio breichiau'r model newydd (blwch glas) gyda modelau hŷn (blwch du) arwain at wallau sylweddol.

7. Y DULL O FESUR

Dylai plant dynnu eu hesgidiau ac unrhyw ddillad awyr agored trwm (e.e. siwmpwr) a allai amharu ar fesur eu pwysau neu'u taldra'n gywir.

Pwysau

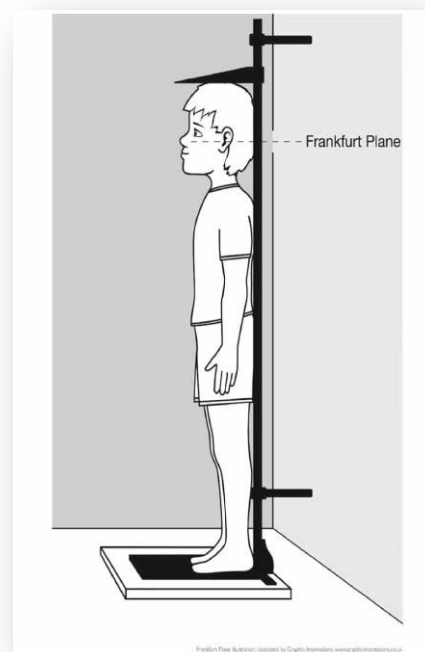
- Gofynnwch i'r plentyn sefyll yn llonydd gyda'i ddwy droed ar ganol y glorian.
- Cofnodwch y pwysau mewn cilogramau i'r 100 gram agosaf - (e.e. 20.6kg) ac ni ddylid eu talgrynnu i'r cilogram neu'r hanner cilogram agosaf.

Taldra

- Er mwyn cael y mesur mwyaf cywir, dylai pen y plentyn fod mewn safle sy'n golygu bod y Plân Frankfurt yn llorweddol (gweler y llun isod). Symudwch y pen

yn ysgafn i'r safle cywir h.y. y llygaid yn edrych tuag i lawr ychydig fel bod canol twll y glust ar yr un lefel ag ymyl isaf soced y llygad.

- Dylid gostwng braich fesur y mesurydd taldra yn araf ond yn gadarn nes ei bod yn cyrraedd y pen, gan sicrhau cyswllt da, cyn i'r sawl sy'n mesur roi pen y plentyn yn y safle Plân Frankfurt.
- Yn ddelfrydol, mae angen dau aelod o staff er mwyn mesur taldra – un i sicrhau bod y plentyn yn aros yn y safle cywir a'r llall i ddarllen a chofnodi'r mesuriad.
- Dylech ddarllen y mesurydd ar lefel y llygad.
- Cofnodwch y taldra mewn centimetrau i'r lle degol cyntaf – (e.e.120.4cm).
- Ni ddylid talgrynnu mesuriadau i'r centimetr neu'r hanner centimetr agosaf.

8. CYFLYRAU MEDDYGOL A CHYFLYRAU ERAILL SY'N DYLANWADU AR FESURIADAU

Bydd rhai plant yn gallu sefyll heb gymorth ar y glorian bwysu neu'r stadiomedr, ond bydd ganddynt gyflyrau meddygol sy'n golygu na ellir cymryd mesuriadau cywir. NI ddylai canlyniadau plant a fesurir lle nad oes modd cyfrifo Canradd BMI cywir ar eu cyfer gael eu cynnwys yn y dadansoddiad data, ond caiff staff eu hannog i gynnwys y plant hyn yn y broses fesur er mwyn iddynt beidio â theimlo fel pe baent wedi'u heithrio.

Er mwyn sicrhau na chaiff canlyniadau anghywir eu cynnwys yn y dadansoddiad, mae angen i staff roi cod 2 yn y maes 'Reasons to exclude from CMP' ar ffurflen cofnodi data'r Rhaglen Mesur Plant (gweler yr adran ar gofnodi canlyniadau isod). Yn achos torasgwrn, dylid gwneud trefniadau i bwysu'r plentyn ar ôl i'r plaster gael ei dynnu.

NODER: Os bydd rhiant plentyn anabl wedi eithrio'r plentyn o'r Rhaglen, yna dylid cofnodi'r rheswm fel "1", ond os cafodd y mesuriadau eu cymryd ond nad oedd yn bosibl cael mesuriadau digon cywir ar gyfer BMI yna dylid nodi hyn hefyd.

Mesur Plant â Phenwisgoeddd

Efallai y bydd rhai plant yn gwisgo penwisgoeddd am resymau crefyddol/diwylliannol. Er enghraifft gall bechgyn Sikh ieuengach wisgo penwisgoeddd â chwlwm ynddynt ('topknots'). Ar gyfer plant sy'n gwisgo'r penwisgoeddd hyn, gellir rhoi un o'r breichiau hyn i lawr hyd un ochr y benwisg er mwyn cael darlenniad cywir. Ni fydd y rhan fwyaf o blant yn y grŵp oedran sy'n berthnasol i'r Rhaglen Mesur Plant yn gwisgo penwisgoeddd am resymau crefyddol, fodd bynnag dylid mesur merched sy'n gwisgo hijab neu fechgyn sy'n gwisgo kippah dros y benwisg. Gan na fydd hyn yn rhoi BMI cywir, rhaid i nyrsys gofnodi'r canlyniadau fel arfer, ac yna rhoi'r cod "2" yn y maes

'Reasons to exclude from CMP' ar y ffurflen cofnodi data ymarfer mesur plant wedi'i drefnu/heb ei drefnu.

9. COFNODI'R CANLYNIADAU AR GYFER NYRSYS YSGOL

(17-19) Caiff canlyniadau ymarfer mesur y Rhaglen Mesur Plant eu cofnodi ar yr adeg y caiff y plant eu mesur yn uniongyrchol ar adran berthnasol y ffurflen Rhaglen Mesur Plant. Mae dwy ffurflen (Gweler atodiad 1 a 2);

- **Ffurflen Ymarfer Mesur Wedi'i Drefnu** gydag enwau /cyfeiriadau /canlyniadau blaenorol plant cymwys wedi'u hargraffu ymlaen llaw – wedi'u darparu gan yr Adran Cofnodion Iechyd Plant.
- **Ffurflen Ymarfer Mesur Heb ei Drefnu** i'w defnyddio ar gyfer plant nad yw eu henwau ar y ffurflen sydd wedi'i hargraffu ymlaen llaw. Mae'r rhain ar gael i'w lawrlwytho mewn fformat PDF ar wefan y Rhaglen Mesur Plant.

PWYSIG: Rhaid i ganlyniadau taldra a phwysau'r Rhaglen Mesur Plant gael eu cofnodi ar y ffurflenni Rhaglen Mesur Plant cywir BOB TRO. Os caiff taldra a phwysau eu cofnodi mewn man arall ar y system Cofnodion Iechyd Plant, ac nid ar y modiwl Rhaglen Mesur Plant (e.e. ar ffurflen golwg neu ffurflen feddygol) yna ni fydd y canlyniadau ar gael i ddadansoddwyr y Rhaglen Mesur Plant ac felly bydd yn ymddangos fel pe na bai'r plant wedi cael eu mesur. Argymhellir yn gryf osgoi cofnodi'r un canlyniad fwy nag unwaith ar wahanol ffurflenni.

Gyda chyfrifiadau Canradd BMI mae angen yr union ddyddiad y mesurwyd y plentyn felly mae'n hanfodol cofnodi union ddyddiad y sesiwn yn y bocs gwag gyda'r label "*Dyddiad yr Apwyntiad / Actual Appointment Date*".

NODER: Peidiwch ag oedi am fwy na dwy wythnos cyn dychwelyd y ffurflenni at yr adran iechyd - ar gyfer y rhai nad oes mesuriadau ar eu cyfer cofnodwch y rheswm pam na chawsant eu mesur a defnyddiwch ffurflen arall yn ystod yr ymweliad nesaf.

Yr Adran Canlyniadau

Ar gyfer pob plentyn, dylai'r staff gofnodi'r canlynol: (21)

Pwysau / Weight	Canlyniad wedi'i gofnodi i'r 0.1 kg agosaf.
Taldra / Height	Canlyniad wedi'i gofnodi i'r 0.1 cm agosaf.
Rhieni wedi gofyn am Adborth / Parents Requested Feedback	(Do/Naddo) Ydy'r rhieni wedi gofyn am adborth ar y canlyniadau – bydd rhieni'n darparu'r wybodaeth hon mewn ymateb i'r llythyr at rieni.
Dyddiad (os yn wahanol) / Date (if different)	Cwblhewch hwn os bydd y plentyn yn cael ei fesur ar ddiwrnod gwahanol i weddill ei ddosbarth - e.e. os bydd yn absennol un diwrnod ond yn bresennol yr wythnos ganlynol.
Rheswm dros eithrio (y canlyniadau) o'r Rhaglen Mesur Plant / Reason to Exclude (the results) from CMP	Bydd y maes naill ai'n Wag neu'n ddim (ni fydd angen cymryd camau ar gyfer y rhan fwyaf) Cod 1 = Wedi eithrio o'r Rhaglen – defnyddir hyn i Gofnodi bod y rhieni wedi eithrio eu plentyn. Cod 2 = Lle nad yw'n bosibl cael mesuriadau cywir. Defnyddir hyn i gofnodi sefyllfaoedd lle nad yw'n bosibl mesur taldra a phwysau yn ddigon cywir i gynhyrchu cyfrifiad Canradd BMI dibynadwy.
Rheswm dros beidio â mesur / Reason not measured	Os na chaiff plentyn ei fesur, dylid dewis un o chwe rheswm: Cod 1 = Wedi Eithrio o'r Rhaglen / Opted Out of Measuring Cod 2 = Plentyn yn Gwrthod Cydymffurfio / Uncooperative Child Cod 3 = Sâl / Unwell Cod 4 = Wedi Gadael yr Ysgol / Lef School Cod 5 = Sesiwn wedi'i Chanslo / Session Cancelled Cod 6 = Absennol / Absent Pan gaiff y codau uchod eu cofnodi, bydd y camau canlynol yn dilyn:

	“1” Caiff y plentyn ei eithrio rhag ymddangos ar ffurflenni ymarfer mesur wedi'i drefnu yn y dyfodol ar gyfer Rhaglen Mesur Plant Dosbarth Derbyn. “2”, “3” a “6” Caiff y plentyn ei gynnwys ar unrhyw restrau ymarfer wedi'i drefnu newydd y gofynnir amdanynt gan yr adran iechyd plant er mwyn dal i fyny. “4” Sbarduno'r broses drosglwyddo; caiff enw'r plentyn ei dynnu oddi ar y rhestr enwau ac ni chaiff ei alw'n ôl ar ffurflenni ymarferion wedi'u trefnu yn y dyfodol. “5” Mae'n annhebygol y defnyddir y cod hwn oherwydd os caiff y sesiwn gyfan ei chanslo mae'n well newid dyddiad yr Apwyntiad yn hytrach nag argraffu ffurflenni newydd.
Dillad / Clothing	Ar gyfer dosbarth derbyn y ddau faes dillad mwyaf cyffredin a gaiff eu defnyddio fydd 1 neu 5. Cod 1- Dillad ysgafn yw'r safon ar gyfer y Rhaglen Mesur Plant sef naill ai ffrog neu sgert/trowsus a sanau ond heb grys chwys/siwmpwr neu esgidiau Cod 2 - Dillad isaf yn unig = Safon Ysgafnach (annhebygol yn y DU) Cod 3 - Dillad ymarfer corff = trowsus byr a chrys-T - ysgafnach na'r Safon (nid tracwsg lawn/crys chwys) Cod 4- Dillad trwm = Trymach na'r Safon – dillad gaeaf neu awyr agored neu ddillad chwaraeon trwm. Cod 5 – Arall = Plentyn yn gwisgo eitemau nad yw'n bosibl eu tynnu e.e. penwsg ethnig, cast plastr ac ati.

Dylid dychwelyd ffurflenni Cofnodi Data'r Rhaglen i'r Adran Iechyd Plant o fewn pythefnos i'r ymarfer mesur. Bydd hyn yn sicrhau bod y canlynol yn cael eu cynhyrchu'n brydlon:

1. Rhestrau ymarfer mesur newydd: rhestrau o blant sydd heb gadw apwyntiad
2. Canlyniadau ac adroddiadau eraill: e.e. rhestr o blant ym mhob ysgol wedi'i threfnu yn ôl Canradd BMI, yna yn ôl y rhesymau pam na chawsant eu mesur.

Pan fydd y wybodaeth wedi'i chofnodi, dylai unrhyw gopïau papur o'r wybodaeth a dderbyniwyd gan rieni yn gofyn i'w plentyn gael ei eithrio, neu'n gofyn am y canlyniadau gael eu ffeilio yng nghofnod y plentyn yn unol â'r polisi lleol h.y. unrhyw slipiau/llythyrau eithrio â llofnodion rhieni arnynt.

10. COFNODI DATA

Mae'n hanfodol defnyddio sgriniau canlyniadau cyfres archwiliadau 80 y Rhaglen Mesur Plant (“Exam 80”).

(20) Dylid cofnodi'r canlyniadau cyn gynted â phosibl, yn ddelfrydol heb fod yn hwyrach na dwy wythnos ar ôl i'r mesuriadau gael eu cymryd. Rhaid cofnodi'r holl

ganlyniadau ar gyfer y flwyddyn erbyn 31ain Awst ym flwyddyn academiaidd yr ymarfer mesur neu ni fyddant yn cael eu cynnwys yn y dadansoddiad Rhaglen Mesur Plant.

NODER: I gael gwybodaeth fanylach sy'n berthnasol i staff iechyd Plant darllenwch Ganllawiau i Ddefnyddwyr y Gronfa Ddata Genedlaethol ar Iechyd Plant sy'n ymwneud ag archwiliad 80 ("Exam 80").

11. CYFLWYNO ADRODDIADAU

(24 a 25) Rheolir y Rhaglen Mesur Plant gan Offeryn Statudol¹ sef "Rheoliadau Rhaglen Mesur Plant (Cymru) 2011" a wnaed o dan Ddeddf Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006. Mae'r rheoliad hwn yn rheoli'r gofynion o ran adrodd. Cyhoeddir adroddiadau blynyddol ar gyfer y Rhaglen Mesur Plant yn ystod y flwyddyn academiaidd ganlynol, ar ôl i'r data gael ei lawrlwytho a'i ddadansoddi.

12. RHOI ADBORTH AR Y CANLYNIADAU

(26) Caiff unrhyw benderfyniad i roi adborth i rieni ar fesuriadau ei wneud gan y Bwrdd Iechyd Lleol, a'r Bwrdd Iechyd Lleol sy'n gyfrifol ac y atebol am y penderfyniad hwn.

Sefydlwyd y Rhaglen Mesur Plant fel rhaglen arolygu'r boblogaeth, ac nid fel rhaglen sgrinio unigol. Fodd bynnag dylid cyfeirio unrhyw bryderon gan weithwyr iechyd proffesiynol ynghylch iechyd plant unigol yn unol ag arferion clinigol da, ac yn unol â pholisi'r Bwrdd Iechyd Lleol a dylai hynny gyd-fynd â chanllawiau gweithredu'r llwybr gordewdra lleol.

(27) Er nad oes disgwyl i ganlyniadau'r Rhaglen Mesur Plant gael eu rhoi yn awtomatig i bob rhiant, dylai rhieni sy'n gofyn am ganlyniadau mesuriadau eu plentyn eu hunain gael y canlyniadau hynny. Mae llythyrau adborth a gynhyrchir yn awtomatig ar gael ar wefan y Rhaglen Mesur Plant yn Gymraeg ac yn Saesneg. Dylid addasu'r rhain i'w defnyddio'n lleol.

13. HYFFORDDI A GORUCHWYLIO STAFF

(16, 28-31) Dylid hyfforddi nyrsys ysgol a staff iechyd plant sy'n ymwneud â'r rhaglen yn briodol gan hyfforddwyr lleol. Gellir ychwanegu at hyn drwy ddefnyddio fideos hyfforddi ar gyfer staff Rhaglen Mesur Plant, ar gael ar wefan y Rhaglen Mesur Plant, a thrwy ddefnyddio pecyn e-ddysgu GIG Cymru.

Canllawiau ar yr hyn y dylid ei gynnwys yn yr hyfforddiant;

Mae Hyfforddiant i'r Tîm Nyrsys Ysgol wedi'i gynllunio ar gyfer pob aelod o staff y tîm nyrsys ysgol sy'n gyfrifol am wneud trefniadau ar gyfer yr ymarfer mesur plant, ei oruchwylio a gweithredu'r ymarfer mesur. Dylai'r hyfforddiant gynnwys sut i;

- Nodi'r plant y dylid eu mesur.
- Darparu cyfle rhesymol i rieni eithrio o'r rhaglen.
- Gwneud y Trefniadau gyda'r ysgol.

---

¹ 2011 Rhif 985 (W. 142) y Gwasanaeth Iechyd Gwladol, Cymru. Rheoliadau Rhaglen Mesur Plant (Cymru) 2011, ar gael yn at <http://www.legislation.gov.uk/wsi/2011/985/regulation/1/made>

- Rhoi'r cyfarpar at ei gilydd yn gywir.
- Sicrhau preifatrwydd a sut i gyfathrebu â phlant.
- Mesur Pwysau a Thaldra – gan gynnwys plant gyda chyflyrau meddygol
- Sicrhau bod polisïau diogelu yn cael eu dilyn.
- Cofnodi a chyflwyno'r canlyniadau.
- Deall Canraddau BMI.
- Rhoi adborth ar ganlyniadau i rieni.

Mae **Hyfforddiant Iechyd Plant** wedi'i anelu at aelodau o'r Tîm Iechyd Plant sy'n gyfrifol am fwydo gwybodaeth y Rhaglen Mesur Plant i system y Gronfa Ddata Genedlaethol ar Iechyd Plant. Dylai'r hyfforddiant gynnwys;

- Nodi'r rhai sydd mewn dosbarth derbyn
- Llwytho rhestrau dosbarthiadau i'r Gronfa Ddata Genedlaethol ar Iechyd Plant ac argraffu amserlenni'r Rhaglen Mesur Plant
- Cofnodi Data drwy fodiwl y Rhaglen Mesur Plant
- Canlyniadau; Caniatâd; Diweddarau'r meysydd ysgol, enw a chyfeiriad
- Llywodraethu Gwybodaeth
- Cynnal Ansawdd y Data (- cywir, cyflawn, osgoi dyblygu)
- Cyfrinachedd a Caldicott
- Diogelwch Gwybodaeth a Diogelu Data
- Adroddiadau – Lleol a Chenedlaethol

Dylai'r ddau grŵp staff ddeall y Rheoliadau, a'r Safonau a'r Canllawiau a gynhyrchir gan y rhaglen.

14. CYFEIRIADAU

Rheoliadau; 2011 Rhif 985 (W. 142) Y GWASANAETH IECHYD GWLADOL, CYMRU Rheoliadau Rhaglen Mesur Plant (Cymru) 2011, ar gael yn <http://www.legislation.gov.uk/wsi/2011/985/regulation/1/made>

All Wales Guidelines for Delegation Medi 2010 ar gael yn <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/829/All%20Wales%20Guidelines%20for%20Delegation.pdf>

15. BYRFODDAU

BILI – Bwrdd Iechyd Lleol

NCCHD – Cronfa Ddata Genedlaethol ar Iechyd Plant Cymunedol

NICE – Y Sefydliad Cenedlaethol dros Iechyd a Rhagoriaeth Glinigol

16. ADNODDAU SYDD AR WEFAN Y RHAGLEN MESUR PLANT

www.iechydcyhoeddu.cymru.org/mesurplant

- Templed llythyr gwybodaeth at rieni
- Taflen gwybodaeth i rieni – ar gael mewn 6 iaith, Cymraeg a Saesneg
- Templed llythyr canlyniadau
- Safonau, Canllawiau a Rheoliadau Mesur Plant Cymru
- Fideo hyfforddi ar gyfer staff
- Fideo gwybodaeth ar gyfer rhieni
- Ffurflenni ymarfer mesur heb ei drefnu y gellir eu hargraffu
- Poster Mesur Plant Cymru

ATODIAD 1

6152 NON CSC TEST
17
SECTOR 4 STREET
SECTOR 4 CITY CF118PL

Page Number
2928

NORTH TOWN COUNTY JUNIOR
HIGHGROVE
WEST STREET
NORTH TOWN CF831NE

School No 2001
Examiner Name
Examiner Code

Page 1
Date of Run 25/06/2012
Planned Appointment Date 01/10/2012
Actual Appointment Date (if different)

Line No	Serial No	Name	Address	HEIGHT	WEIGHT																																			
1	1690277	WESTERN GLENDA Female DoB: 03/01/2008 NHS No: 637 389 1291	CROWS NEST AMBLESIDE DRIVE SOUTH TOWN EAST GLAMORGAN AK4 N69	____ cm	____ kg	Parent Requested Feedback ____																																		
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Date</th> <th>Height</th> <th>Centile</th> <th>Weight</th> <th>Centile</th> <th>BMI</th> <th>Centile</th> <th>BMI Clas'n</th> <th>Waist</th> <th>Centile</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>04/03/2011</td> <td>92.7</td> <td><25</td> <td>14.64</td> <td>>50</td> <td>17.0</td> <td>>75</td> <td>Healthy Weight</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>05/07/2009</td> <td>79</td> <td><50</td> <td>10.46</td> <td><50</td> <td>16.8</td> <td>>50</td> <td>Healthy Weight</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>						Date	Height	Centile	Weight	Centile	BMI	Centile	BMI Clas'n	Waist	Centile	04/03/2011	92.7	<25	14.64	>50	17.0	>75	Healthy Weight			05/07/2009	79	<50	10.46	<50	16.8	>50	Healthy Weight			Date (if different) ____ Reason To Excl From CMP ____ Reason not Measured ____				
Date	Height	Centile	Weight	Centile	BMI	Centile	BMI Clas'n	Waist	Centile																															
04/03/2011	92.7	<25	14.64	>50	17.0	>75	Healthy Weight																																	
05/07/2009	79	<50	10.46	<50	16.8	>50	Healthy Weight																																	
TIME ____ : ____						BREAKFAST ____ LUNCH ____ HIP CIRC ____ cm WAIST ____ cm CLOTHING ____																																		
2	1691577	PHILIPPOU ALEXANDER Male DoB: 11/01/2008 NHS No: 637 289 2308	8 SOUTH STREET WEST TOWN EAST GLAMORGAN AK4 N69	____ cm	____ kg	Parent Requested Feedback ____																																		
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Date</th> <th>Height</th> <th>Centile</th> <th>Weight</th> <th>Centile</th> <th>BMI</th> <th>Centile</th> <th>BMI Clas'n</th> <th>Waist</th> <th>Centile</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>13/04/2011</td> <td>103</td> <td>>91</td> <td>18.9</td> <td>>91</td> <td>17.8</td> <td>>75</td> <td>Healthy Weight</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>01/02/2010</td> <td>97</td> <td>>98</td> <td>16</td> <td>>98</td> <td>17.0</td> <td>>50</td> <td>Healthy Weight</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>						Date	Height	Centile	Weight	Centile	BMI	Centile	BMI Clas'n	Waist	Centile	13/04/2011	103	>91	18.9	>91	17.8	>75	Healthy Weight			01/02/2010	97	>98	16	>98	17.0	>50	Healthy Weight			Date (if different) ____ Reason To Excl From CMP ____ Reason not Measured ____				
Date	Height	Centile	Weight	Centile	BMI	Centile	BMI Clas'n	Waist	Centile																															
13/04/2011	103	>91	18.9	>91	17.8	>75	Healthy Weight																																	
01/02/2010	97	>98	16	>98	17.0	>50	Healthy Weight																																	
TIME ____ : ____						BREAKFAST ____ LUNCH ____ HIP CIRC ____ cm WAIST ____ cm CLOTHING ____																																		
3	1692499	WEST AMANDA Female DoB: 14/01/2008 NHS No: 601 304 6611	48 WESTERN STREET WESTERN TOWN EAST GLAMORGAN AK4 N69	____ cm	____ kg	Parent Requested Feedback ____																																		
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Date</th> <th>Height</th> <th>Centile</th> <th>Weight</th> <th>Centile</th> <th>BMI</th> <th>Centile</th> <th>BMI Clas'n</th> <th>Waist</th> <th>Centile</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>07/02/2011</td> <td>95</td> <td><50</td> <td>13.32</td> <td><50</td> <td>14.8</td> <td><25</td> <td>Healthy Weight</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>01/03/2010</td> <td>91</td> <td>>75</td> <td>12</td> <td><50</td> <td>14.5</td> <td><9</td> <td>Healthy Weight</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>						Date	Height	Centile	Weight	Centile	BMI	Centile	BMI Clas'n	Waist	Centile	07/02/2011	95	<50	13.32	<50	14.8	<25	Healthy Weight			01/03/2010	91	>75	12	<50	14.5	<9	Healthy Weight			Date (if different) ____ Reason To Excl From CMP ____ Reason not Measured ____				
Date	Height	Centile	Weight	Centile	BMI	Centile	BMI Clas'n	Waist	Centile																															
07/02/2011	95	<50	13.32	<50	14.8	<25	Healthy Weight																																	
01/03/2010	91	>75	12	<50	14.5	<9	Healthy Weight																																	
TIME ____ : ____						BREAKFAST ____ LUNCH ____ HIP CIRC ____ cm WAIST ____ cm CLOTHING ____																																		
4	1692640	STORK HENRY Male DoB: 15/01/2008 NHS No: 854 322 3458	14 LOW STREET NORTH TOWN EAST GLAMORGAN AK4 N69	____ cm	____ kg	Parent Requested Feedback ____																																		
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Date</th> <th>Height</th> <th>Centile</th> <th>Weight</th> <th>Centile</th> <th>BMI</th> <th>Centile</th> <th>BMI Clas'n</th> <th>Waist</th> <th>Centile</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>13/03/2012</td> <td>101</td> <td><50</td> <td>15.6</td> <td><50</td> <td>15.3</td> <td><50</td> <td>Healthy Weight</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>01/04/2010</td> <td>90</td> <td>>50</td> <td>13</td> <td>>50</td> <td>16.0</td> <td><50</td> <td>Healthy Weight</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>						Date	Height	Centile	Weight	Centile	BMI	Centile	BMI Clas'n	Waist	Centile	13/03/2012	101	<50	15.6	<50	15.3	<50	Healthy Weight			01/04/2010	90	>50	13	>50	16.0	<50	Healthy Weight			Date (if different) ____ Reason To Excl From CMP ____ Reason not Measured ____				
Date	Height	Centile	Weight	Centile	BMI	Centile	BMI Clas'n	Waist	Centile																															
13/03/2012	101	<50	15.6	<50	15.3	<50	Healthy Weight																																	
01/04/2010	90	>50	13	>50	16.0	<50	Healthy Weight																																	
TIME ____ : ____						BREAKFAST ____ LUNCH ____ HIP CIRC ____ cm WAIST ____ cm CLOTHING ____																																		
5	1695399	BRINDLE MARTIN Male DoB: 28/01/2008 NHS No: 317 333 3713	201 SOUTH STREET WESTERN TOWN EAST GLAMORGAN AK4 N69	____ cm	____ kg	Parent Requested Feedback ____																																		
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Date</th> <th>Height</th> <th>Centile</th> <th>Weight</th> <th>Centile</th> <th>BMI</th> <th>Centile</th> <th>BMI Clas'n</th> <th>Waist</th> <th>Centile</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>21/05/2012</td> <td>82</td> <td><2</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>13/05/2011</td> <td>102</td> <td>>75</td> <td>19.9</td> <td>>98</td> <td>19.1</td> <td>>98</td> <td>Very Overweight</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>						Date	Height	Centile	Weight	Centile	BMI	Centile	BMI Clas'n	Waist	Centile	21/05/2012	82	<2								13/05/2011	102	>75	19.9	>98	19.1	>98	Very Overweight			Date (if different) ____ Reason To Excl From CMP ____ Reason not Measured ____				
Date	Height	Centile	Weight	Centile	BMI	Centile	BMI Clas'n	Waist	Centile																															
21/05/2012	82	<2																																						
13/05/2011	102	>75	19.9	>98	19.1	>98	Very Overweight																																	
TIME ____ : ____						BREAKFAST ____ LUNCH ____ HIP CIRC ____ cm WAIST ____ cm CLOTHING ____																																		

REASON TO EXCLUDE FROM CMP
1 - Opted Out of CMP Data inclusion
2 - Accurate Measurements Unobtainable

REASON NOT MEASURED
1 - Opted Out of Measuring
2 - Uncooperative Child

3 - Unwell
4 - Left School
5 - Session Cancelled

6 - Absent (still attending school)

CLOTHING TYPES
1 - Light Clothing
2 - Underwear Only
3 - Gym Clothes
4 - Heavy Clothing
5 - Other

ATODIAD 2

UNSCHEDULED CHILD MEASUREMENT FORM

Health Board: _____	School: _____	School No: ____	APPOINTMENT DATE: ____
_____	_____	School Year: _____	EXAMINER NAME: _____
			EXAMINER CODE: ____

1	Surname: _____	Address: _____	HEIGHT ____ ____ ____ ____ cm	PARENT REQUESTED FEEDBACK ☐
	Forename: _____	_____	WEIGHT ____ ____ ____ ____ kg	DATE ____
	Gender: _____ DoB: _____	_____		REASON TO EXCL FROM CMP ☐
	NHS No: _____	_____		REASON NOT MEASURED ☐
	TIME ____ : ____	BREAKFAST ☐ Y / N ☐	LUNCH ☐	HIP CIRC ____ cm WAIST ____ cm CLOTHING ☐

2	Surname: _____	Address: _____	HEIGHT ____ ____ ____ ____ cm	PARENT REQUESTED FEEDBACK ☐
	Forename: _____	_____	WEIGHT ____ ____ ____ ____ kg	DATE ____
	Gender: _____ DoB: _____	_____		REASON TO EXCL FROM CMP ☐
	NHS No: _____	_____		REASON NOT MEASURED ☐
	TIME ____ : ____	BREAKFAST ☐ Y / N ☐	LUNCH ☐	HIP CIRC ____ cm WAIST ____ cm CLOTHING ☐

3	Surname: _____	Address: _____	HEIGHT ____ ____ ____ ____ cm	PARENT REQUESTED FEEDBACK ☐
	Forename: _____	_____	WEIGHT ____ ____ ____ ____ kg	DATE ____
	Gender: _____ DoB: _____	_____		REASON TO EXCL FROM CMP ☐
	NHS No: _____	_____		REASON NOT MEASURED ☐
	TIME ____ : ____	BREAKFAST ☐ Y / N ☐	LUNCH ☐	HIP CIRC ____ cm WAIST ____ cm CLOTHING ☐

4	Surname: _____	Address: _____	HEIGHT ____ ____ ____ ____ cm	PARENT REQUESTED FEEDBACK ☐
	Forename: _____	_____	WEIGHT ____ ____ ____ ____ kg	DATE ____
	Gender: _____ DoB: _____	_____		REASON TO EXCL FROM CMP ☐
	NHS No: _____	_____		REASON NOT MEASURED ☐
	TIME ____ : ____	BREAKFAST ☐ Y / N ☐	LUNCH ☐	HIP CIRC ____ cm WAIST ____ cm CLOTHING ☐

5	Surname: _____	Address: _____	HEIGHT ____ ____ ____ ____ cm	PARENT REQUESTED FEEDBACK ☐
	Forename: _____	_____	WEIGHT ____ ____ ____ ____ kg	DATE ____
	Gender: _____ DoB: _____	_____		REASON TO EXCL FROM CMP ☐
	NHS No: _____	_____		REASON NOT MEASURED ☐
	TIME ____ : ____	BREAKFAST ☐ Y / N ☐	LUNCH ☐	HIP CIRC ____ cm WAIST ____ cm CLOTHING ☐

REASON TO EXCLUDE FROM CMP

- 1 Opted Out of CMP Data inclusion
- 2 Accurate Measurements Unobtainable

REASON NOT MEASURED

- 1 Opted out of Measuring
- 2 Uncooperative Child

3 Unwell

- 4 Left School
- 5 Session Cancelled

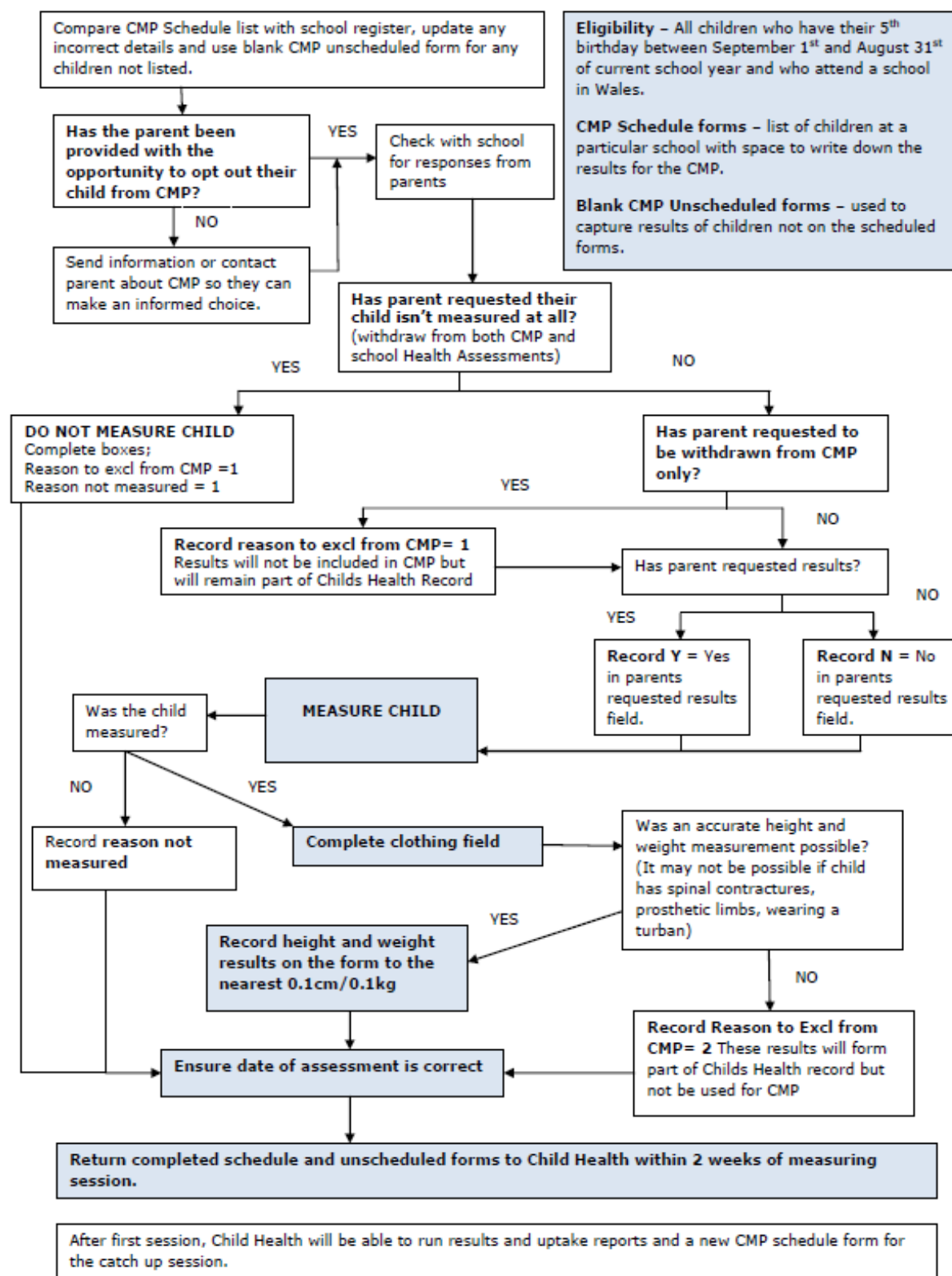
6 Absent (still attending school)

CLOTHING TYPES:

- 1 - Light Clothing
- 2 - Underwear Only
- 3 - Gym Clothes
- 4 - Heavy Clothing
- 5 - Other

ATODIAD 3

Process for completing Child Measurement Programme (CMP) for Wales

ATODIAD 4 CYFRIFO BMI

Cymhareb rhwng taldra a phwysau yw Mynegai Mas y Corff (BMI). Mae'r fformiwla ar gyfer cyfrifo BMI yr un fath beth bynnag fo oedran, hil neu ryw unigolyn.

Mynegai Mas y Corff (BMI) = Pwysau mewn cilogramau wedi'i rannu â thaldra mewn metrau wedi'i sgwario, $BMI = (pwysau \text{ (kg)} / [taldra \text{ (m)}]^2)$

Nid yw BMI yn fesur uniongyrchol o fraster y corff, ond gall fod yn ddangosydd ar gyfer gordewdra, fodd bynnag dylid ei ystyried ochr yn ochr â mesuriadau eraill megis braster y corff, neu fesuriadau'r wasg.

Diffiniadau clinigol ac epidemiolegol o dros bwysau

Mae yna wahaniaeth rhwng y trothwyon Clinigol ac Epidemiolegol o BMI plant o ran asesu twf arferol. Ar gyfer asesiadau clinigol, rhaid defnyddio'r ystodau a'r diffiniadau clinigol o dros bwysau/gordewdra bob tro.

Ystodau Clinigol – defnyddir y rhain gan glinigwyr i wneud asesiadau clinigol.

Ystodau Epidemiolegol – defnyddir y rhain ar gyfer adroddiadau am y boblogaeth.

Dosbarthiadau Canradd BMI CLINIGOL ar gyfer Plentyn	Ystod Canradd BMI
Dan Bwysau	Islaw'r 2il Ganradd BMI (gall plant fod yn iach ar y Ganradd hon)
Pwysau Iach	Rhwng yr 2il a'r 90fed Ganradd BMI
Dros Bwysau	Rhwng y 91fed a'r 97fed Ganradd BMI
Yn Sylweddol Dros Bwysau (Gordew)	Ar neu'n uwch na'r 98fed Ganradd BMI (mae meddygon yn galw hyn yn glinigol ordew)
Dosbarthiadau Canradd BMI EPIDEMIOLEGOL	Ystod Canradd BMI
Dan Bwysau	Islaw'r 2il Ganradd BMI (gall plant fod yn iach ar y Ganradd hon)
Pwysau Iach	Rhwng yr 2il a'r 85fed Ganradd BMI
Dros Bwysau	Rhwng yr 85fed a'r 95fed Ganradd BMI
Yn Sylweddol Dros Bwysau	Ar neu'n uwch na'r 95fed Ganradd BMI

Oherwydd gwahaniaethau mewn dosbarthiadau Canradd BMI clinigol ac epidemiolegol, mae risg y dywedir wrth rieni plant a chanddynt bwysau iach bod eu plentyn dros ei bwysau neu'n ordew. Er enghraifft, ar gyfer plentyn â BMI ar yr 89fed

Ganradd ar gyfer eu hoed a'u rhyw a fydd o fewn yr ystod pwysau clinigol iach, byddai'n cael ei ddosbarthu fel dros bwysau yn ôl y dosbarthiad epidemiolegol.

Mae llythyrau canlyniadau anghywir yn gallu peri gofid i rieni, a chreu sylw negyddol i'r Rhaglen Mesur Plant.

Er mwyn lleihau'r risg, mae'r Gronfa Ddata Genedlaethol ar Iechyd Plant yn defnyddio tablau cyfeirio ar gyfer trothwyon Canradd BMI plant 1990 y DU i benderfynu ar Ganradd BMI. Mae pob adroddiad a gynhyrchir gan y Gronfa Ddata Genedlaethol ar Iechyd Plant, gan gynnwys y llythyrau adborth templed, yn seiliedig ar ddosbarthiadau clinigol ar gyfer Canradd BMI plant.

Mae **TROTHWYON CANRADD BMI** ar gyfer ymyriadau yn amrywio yn ôl oedran a rhyw. Darllenwch y canllawiau ar y siartiau canraddau, a dilynwch y cyfarwyddiadau wedi'u hargraffu ar yr ochr arall. Y siartiau Canraddau sy'n cael eu hargymell yw'r rhai a ddarperir gan y Coleg Brenhinol Pediatreg ac Iechyd Plant ac ar gyfer y grŵp oedran hwn, maent yn seiliedig ar ystod cyfeirio UK90.